

First Draft as of August 21, 2020

คู่มือการดำเนินงานของ
กรอบความร่วมมือเครือข่ายพันธมิตรระดับโลกว่าด้วย
สถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
(Global Alliance of National Human Rights Institutions
: GANHRI)

กลุ่มงานความร่วมมือสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ ๑

สำนักสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

เดือนสิงหาคม ๒๕๖๓

สารบัญ

คำนำ	๓
คำย่อ	๔
๑. บทนำ.....	๕
๒. ความเป็นมาและโครงสร้างของ GANHRI	๗
๒.๑ ความเป็นมาของ GANHRI.....	๗
๒.๒ สมาชิก GANHRI	๗
๒.๓ โครงสร้างการบริหารงานของ GANHRI	๙
๒.๔ กติกาการดำเนินงาน	๑๒
๓. รูปแบบการดำเนินงาน	๑๓
๓.๑ การประชุมประจำปี (Annual Meeting)	๑๓
๓.๒ การประชุมคณะกรรมการ GANHRI (GANHRI Bureau).....	๑๓
๓.๓ การประชุมนานาชาติ (International Conference)	๑๔
๓.๔ การสนับสนุนสมาชิกในด้านต่าง ๆ	๑๔
๓.๕ บทบาทของ GANHRI กับกลไกสหประชาชาติ.....	๑๕
๔. การประเมินสถานะ NHRI's	๑๖
๔.๑ หลักการประเมินสถานะ	๑๖
๔.๒ คณะอนุกรรมการประเมินสถานะ (Sub-Committee on Accreditation: SCA).....	๑๗
๔.๓ ขั้นตอนการประเมินสถานะ	๑๘
๔.๔ สถานะของ กสม. ภายใต้ GANHRI.....	๒๓
๕. บทบาทการขับเคลื่อนการดำเนินงานของ กสม.	๒๕
๕.๑ บทบาทของการเป็นสมาชิก GANHRI และประโยชน์ที่ได้รับ.....	๒๕
๕.๒ ปัญหา อุปสรรค ข้อท้าทายของ กสม.	๒๗
๕.๓ แนวทางการเตรียมการในอนาคต	๒๗

คำนำ

“คู่มือการดำเนินงานของกรอบความร่วมมือเครือข่ายพันธมิตรระดับโลกว่าด้วยสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (Global Alliance of National Human Rights Institutions: GANHRI)” ได้จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความตระหนักและการรับรู้ให้แก่คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และบุคลากรของสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและใช้เป็นแหล่งค้นคว้าเบื้องต้นในการเข้าถึงข้อมูลความรู้เกี่ยวกับความเป็นมาและความสำคัญของสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ การรวมกลุ่มเป็นเครือข่ายสิทธิมนุษยชนระดับสากล โครงสร้าง อำนาจหน้าที่ รูปแบบการดำเนินงาน ตลอดจนบทบาทความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติกับเครือข่ายความร่วมมือดังกล่าว รวมถึงบทบาทความสัมพันธ์กับกลไกด้านสิทธิมนุษยชนอื่น ๆ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการกำหนดยุทธศาสตร์และบทบาทของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติในการดำเนินงานด้านสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ และการกำหนดแนวทางการปฏิบัติหน้าที่ของสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเพื่อสนับสนุนภารกิจของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติให้มีประสิทธิภาพ

กลุ่มงานความร่วมมือสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ ๑

สำนักสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ

คำย่อ

GANHRI	Global Alliance of National Human Rights Institutions
HRC	Human Rights Council
ICC	International Coordinating Committee of the national institutions for the promotion and protection of human rights
NHRIs	National Human Rights Institutions
OHCHR	Office of the High Commissioner for Human Rights
SCA	Sub-Committee on Accreditation
UN	United Nations
UNDP	United Nations Development Programme
UNGA	United Nations General Assembly
UPR	Universal Periodic Review

๑. บทนำ

ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ สถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (National Human Rights Institutions: NHRIs) ได้รับการยอมรับในระดับสากลให้เป็นองค์กรที่ทำหน้าที่ส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนมาตั้งแต่ปี ๑๙๔๘ (พ.ศ. ๒๔๘๙) โดยองค์การสหประชาชาติและองค์กรในเครือบางแห่งได้จัดทำรายงานเกี่ยวกับความเป็นไปได้ของการจัดตั้งสถาบันระดับชาติให้เป็นเครื่องมือในการคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิมนุษยชน รายงานเหล่านี้ได้นำไปสู่การประชุมเชิงปฏิบัติการระหว่างประเทศของสหประชาชาติเกี่ยวกับสถาบันระดับชาติเพื่อการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน (UN International Workshop on National Institutions for the Promotion and Protection of Human Rights) ซึ่งจัดขึ้นที่กรุงปารีสในปี ๑๙๙๑ (พ.ศ. ๒๕๓๔) และนำไปสู่การจัดทำ “หลักการปารีสว่าด้วยสถานะของสถาบันระดับชาติ (Paris Principles relating to the status of national institutions)” หรือที่เรียกกันย่อๆ ว่า “หลักการปารีส” เป็นหลักการชี้แนะเกณฑ์ขั้นต่ำสำหรับการจัดตั้งและการดำเนินงานของสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

NHRIs เกิดขึ้นและได้รับการรับรองภายใต้ระบบสหประชาชาติ มีวัตถุประสงค์สำคัญตามหลักการปารีส ได้แก่ การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนผ่านการตรวจสอบสถานการณ์การละเมิดสิทธิมนุษยชน การนำคดีไปสู่ศาล การแก้ไขข้อร้องเรียนด้วยกระบวนการทางเลือกและการไกล่เกลี่ยความขัดแย้ง การส่งเสริมสิทธิมนุษยชนผ่านการศึกษ การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ สื่อสิ่งพิมพ์ การฝึกอบรม และการเสริมสร้างศักยภาพ รวมถึงการให้คำปรึกษาแก่รัฐบาล และการตรวจสอบติดตามการปฏิบัติตามกฎหมายหรือมาตรฐานสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศในประเทศของตน การติดตามสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนในประเทศและจัดทำรายงานผ่านกลไกและกระบวนการทบทวนสถานการณ์สิทธิมนุษยชนของประเทศ (Universal Periodic Review: UPR)

การแสดงบทบาทของ NHRIs จึงมีความเชื่อมโยงกับมาตรฐานสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ ภายใต้กลไกสหประชาชาติเป็นอย่างยิ่ง โดย NHRIs สามารถใช้ประโยชน์จากกลไกสิทธิมนุษยชนตามกฎบัตรสหประชาชาติ (charter-based mechanisms) เช่น การอ้างอิงหลักการ แนวทาง หรือมาตรฐานด้านสิทธิมนุษยชนเกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ มาประกอบการวิเคราะห์หรือการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนที่เกี่ยวกับประเทศไทย และสามารถใช้ประโยชน์จากกลไกตามสนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชน (treaty-based mechanisms) โดยการอ้างอิงหลักการ แนวทาง หรือมาตรฐานในการตีความข้อบทของสนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชนและแนวทางการปฏิบัติตามพันธกรณีจากข้อคิดเห็นทั่วไป (General Comments)

ในปี ๑๙๙๓ (พ.ศ. ๒๕๓๖) สมัชชาสหประชาชาติ (UN General Assembly) ได้ให้การรับรอง “หลักการปารีส” ตามข้อมติที่ A/RES/48/134 และ NHRIs จากนานาประเทศที่เข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการระหว่างประเทศ ครั้งที่ ๒ ได้รวมกลุ่มกันจัดตั้งเป็นคณะกรรมการประสานความร่วมมือระหว่างประเทศว่าด้วยสถาบันระดับชาติเพื่อการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน (International Coordinating Committee of the national institutions for the promotion and protection of human rights: ICC) ในรูปแบบขององค์กรเครือข่ายสมาชิก (member-based body) ที่รวบรวม NHRIs จากทั่วโลก ต่อมาในปี ๒๐๑๖ (พ.ศ. ๒๕๕๙) ที่ประชุมใหญ่ ICC ได้ลงมติเพื่อเปลี่ยนชื่อองค์กรเป็น “กรอบเครือข่ายพันธมิตรระดับโลกว่าด้วยสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ” (Global Alliance of National Human Rights Institutions: GANHRI)

GANHRI เป็นองค์กรที่มีลักษณะเฉพาะพิเศษที่มีชื่อองค์กรในเครือสหประชาชาติ (Non-UN body) มีวัตถุประสงค์เพื่อประสานการดำเนินงานและเสริมสร้างความเข้มแข็งของ NHRIs ให้สอดคล้องกับหลักการปารีส สร้างความเป็นผู้นำด้านการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ตลอดจนให้การสนับสนุนและอำนวยความสะดวกแก่ NHRIs ในการประสานงานกับกลไกสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศเพื่อเสริมสร้างสิทธิมนุษยชนในประเทศ โดยเฉพาะกับคณะมนตรีสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ (Human Rights Council: HRC) และกลไกภายใต้สนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชน (Treaty Bodies) เนื่องจาก NHRIs เป็นกลไกภายในประเทศที่ทำหน้าที่เบื้องต้นแทนกลไกสิทธิมนุษยชนสหประชาชาติ สามารถให้ข้อมูลและนำเสนอรายงานเกี่ยวกับสถานการณ์ในประเทศได้อย่างเป็นอิสระและเชื่อถือได้ตามอำนาจหน้าที่ภายใต้หลักการปารีส ส่งเสริมและติดตามการดำเนินการตามข้อเสนอแนะที่รัฐบาลได้รับไว้จากกลไกสหประชาชาติ เช่น คณะมนตรีสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ (HRC) กลไกตามกระบวนการพิเศษ (special procedures) กลไก UPR รวมถึงกลไกตามสนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชน

การแสดงบทบาทของ NHRIs ที่มีสถานะ 'A' ในฐานะสถาบันสิทธิมนุษยชนของแต่ละประเทศ หรือกรอบเครือข่าย NHRIs ในระดับภูมิภาค เช่น APF และกรอบเครือข่าย NHRIs ระดับโลก เช่น GANHRI ใน HRC สามารถดำเนินการได้ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การแถลงด้วยวาจาในประเด็นที่เป็นวาระสำคัญของการประชุม HRC การมีส่วนร่วมผ่านถ้อยแถลงในรูปแบบวิดีโอ (video messages) ในเวทีอภิปรายเต็มคณะ (plenary debates) ของ HRC การใช้สิทธิแสดงความคิดเห็น (intervene) ภายหลังจากการนำเสนอรายงาน UPR ของรัฐเพื่อให้ที่ประชุม HRC พิจารณารับรอง การใช้สิทธิโต้แย้งกรณีมีประเด็นที่เกี่ยวข้องกับประเทศของตน ในช่วงการพูดคุยหารือ (interactive dialogues) ภายหลังจากการนำเสนอรายงานภารกิจการเยือนประเทศของผู้ดำรงตำแหน่งหรือที่ได้รับมอบหมาย (mandate holder) ของกลไกตามกระบวนการพิเศษ และการเสนอเอกสารต่อที่ประชุม ทั้งนี้ เอกสารดังกล่าวจะต้องมีตราสัญลักษณ์ของสหประชาชาติกำกับด้วย

ดังนั้น การเข้าไปมีส่วนร่วมใน GANHRI นอกจากจะเป็นการแลกเปลี่ยนข้อมูล ประสบการณ์ และความรู้ในประเด็นสิทธิมนุษยชนระหว่าง NHRIs ที่เป็นสมาชิกแล้ว ยังเป็นโอกาสสำหรับสมาชิกในการมีส่วนร่วม

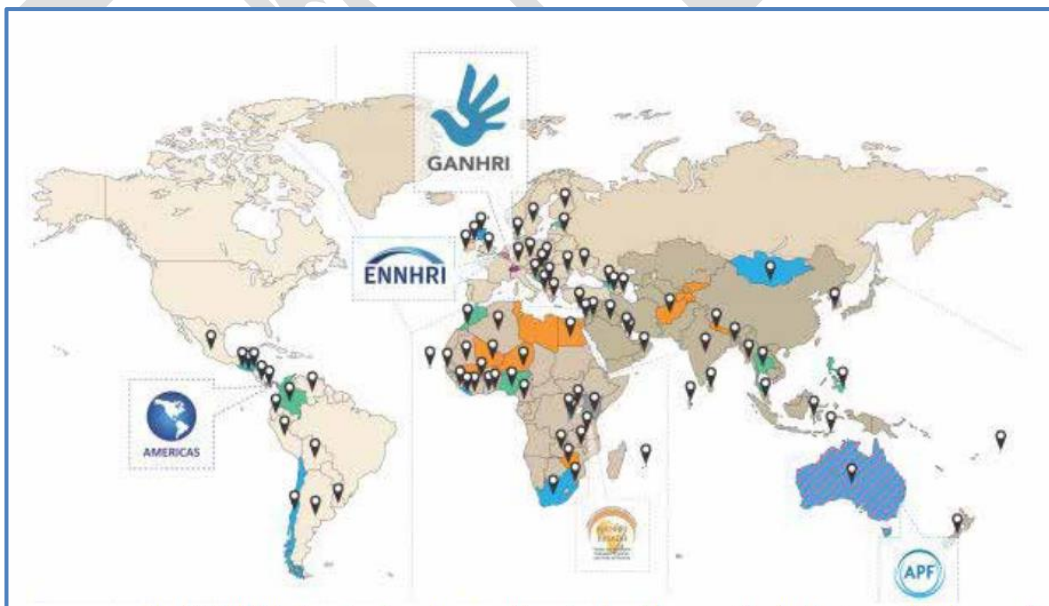
แสดงบทบาทและมีปฏิสัมพันธ์กับกลไกด้านสิทธิมนุษยชนในสหประชาชาติด้วย สำหรับคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติในฐานะสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติของไทย ได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกของ GANHRI (ICC เดิม) เมื่อปี ๒๐๐๔ (พ.ศ. ๒๕๔๗) และได้เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ รวมทั้งการแสดงบทบาทใน GANHRI โดยมีรายละเอียดข้อมูลพื้นฐานที่สำคัญดังจะได้อธิบายต่อไป

๒. ความเป็นมาและโครงสร้างของ GANHRI

๒.๑ ความเป็นมาของ GANHRI

กรอบความร่วมมือเครือข่ายพันธมิตรระดับโลกว่าด้วยสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (GANHRI) มีชื่อเดิมว่า คณะกรรมการประสานความร่วมมือระหว่างประเทศว่าด้วยสถาบันระดับชาติเพื่อการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน (ICC) ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี ๑๙๙๓ (พ.ศ. ๒๕๓๖) เป็นการรวมตัวกันของ NHRIs จากทุกภูมิภาคทั่วโลกโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับ NHRIs ในการปฏิบัติหน้าที่ให้สอดคล้องกับหลักการปารีสว่าด้วยสถาบันระดับชาติเพื่อการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน (Paris Principles) รวมทั้งสร้างความเป็นผู้นำในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน โดยกิจกรรมหลักของ GANHRI ที่สำคัญได้แก่ การสนับสนุนและอำนวยความสะดวกแก่ NHRIs จากทุกภูมิภาคทั่วโลก ในการประสานงานกับคณะมนตรีสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ กลไกภายใต้สนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชน และการประชุมในกรอบสหประชาชาติอื่น ๆ ด้านสิทธิมนุษยชน ทั้งนี้ GANHRI มีรูปแบบเป็นองค์กรไม่แสวงหากำไรภายใต้กฎหมายสวิส

๒.๒ สมาชิก GANHRI

GANHRI ประกอบด้วย NHRIs จำนวน ๑๑๔ สถาบัน แบ่งเป็น NHRIs ที่ปฏิบัติหน้าที่สอดคล้องกับหลักการปารีส และได้รับสถานะ 'A' จำนวน ๘๐ สถาบัน กับ NHRIs ที่ปฏิบัติหน้าที่สอดคล้องกับหลักการ

ปารีสเพียงบางส่วน และได้รับสถานะ ‘B’ จำนวน ๓๔ สถาบัน (ข้อมูล ณ เดือนพฤศจิกายน ๒๕๖๒) จากเครือข่าย NHRIs ๔ ภูมิภาคได้แก่

๒.๒.๑ ภูมิภาคแอฟริกา (Network of African National Human Rights Institutions: NANHRI)

๒.๒.๒ ภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก (Asia-Pacific Forum of National Human Rights Institutions: APF)

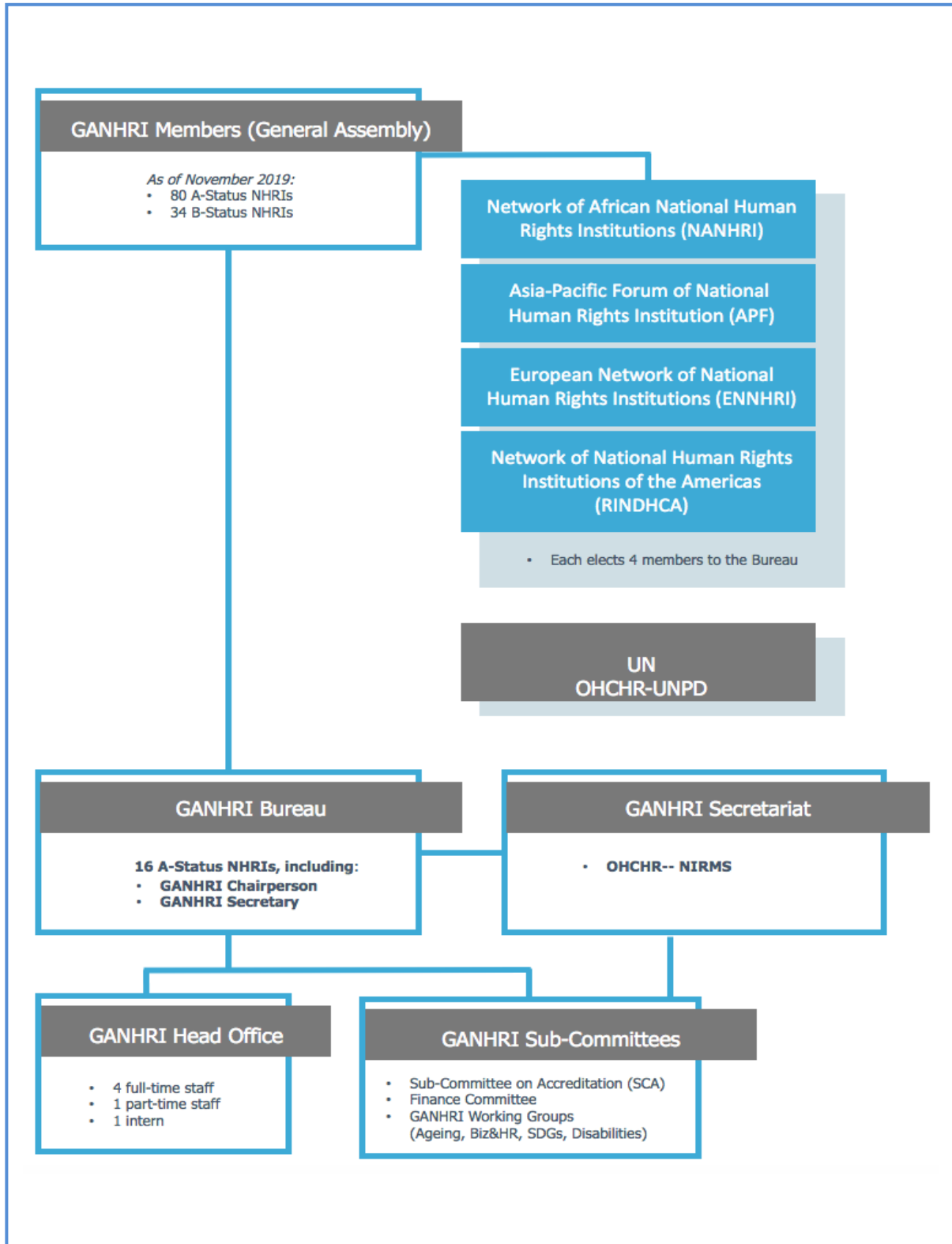
๒.๒.๓ ภูมิภาคยุโรป (European Network of National Human Rights Institutions: ENNHRI)

๒.๒.๔ ภูมิภาคอเมริกา (Network of National Human Rights Institutions of the Americas: RINDHCA)

๒.๓ โครงสร้างการบริหารงานของ GANHRI

GANHRI แบ่งโครงสร้างการบริหารงานออกเป็น

๒.๓.๑ สมัชชาใหญ่ (General Assembly)

ประกอบด้วยสมาชิก GANHRI ทั้งหมด และถือเป็นองค์อำนาจสูงสุดของ GANHRI ทำหน้าที่ในการรับรองและทบทวนโครงการกิจกรรมต่าง ๆ การคัดเลือกผู้แทนในหน่วยงานบริหารและติดตามการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการบริหาร (GANHRI Bureau) รับผิดชอบต่อการแก้ไขปรับปรุงธรรมนูญ GANHRI และการให้ความเห็นชอบต่องบประมาณและรายงานการเงิน โดยสมัชชาใหญ่จะทำการเลือกผู้แทน ๒ คนจากผู้นำของสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติที่ได้รับสถานะ 'A' ซึ่งได้รับการเสนอชื่อโดยเครือข่ายระดับภูมิภาคที่เกี่ยวข้องตามวงรอบหมุนเวียนกันเพื่อทำหน้าที่เป็นประธาน GANHRI และเลขานุการ GANHRI

๒.๓.๒ คณะกรรมการบริหาร GANHRI (GANHRI Bureau)

ประกอบด้วยสมาชิกจากสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติที่มีสถานะ 'A' จาก ๔ ภูมิภาค รวมทั้งประธาน GANHRI และเลขานุการ GANHRI จำนวนทั้งสิ้น ๑๖ คน ทำหน้าที่เป็นองค์กรบริหาร รับผิดชอบการดำเนินการให้เป็นไปตามมติของที่ประชุมสมัชชาใหญ่ รวมถึงการพัฒนานโยบายและแนวปฏิบัติขององค์กร การดำเนินการเพื่อให้โครงการต่าง ๆ เกิดผลในทางปฏิบัติ การติดตามตรวจสอบการบริหารการเงิน และการให้บริการแก่สมาชิก GANHRI และที่สำคัญ คือ การรับรองผลการพิจารณาประเมินสถานะของสมาชิก

๒.๓.๓ สำนักงานใหญ่ (Head Office)

สำนักงานใหญ่ของ GANHRI ตั้งอยู่ในอาคารสหประชาชาติ (Palais des Nations) นครเจนีวา สมาพันธรัฐสวิส โดยมีเจ้าหน้าที่ประจำทำหน้าที่สนับสนุนการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการทั่วไป การสนับสนุนด้านเทคนิคและประเด็นเฉพาะเรื่องแก่สถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และการดูแลข้อมูลบนเว็บไซต์และแพลตฟอร์มการเรียนรู้เพื่ออำนวยความสะดวกแก่สมาชิก GANHRI สำนักงานใหญ่ประกอบด้วยผู้แทนประจำเจนีวา ผู้จัดการฝ่ายปฏิบัติการ เจ้าหน้าที่สิทธิมนุษยชน เจ้าหน้าที่การเงินและธุรการ เจ้าหน้าที่สื่อสารและการจัดการความรู้ และผู้ช่วยด้านสิทธิมนุษยชน

๒.๓.๔ สำนักงานเลขานุการ GANHRI

ดำเนินงานโดยแผนกสถาบันแห่งชาติและกลไกระดับภูมิภาค (National Institutions and Regional Mechanisms -NIRMS) ของสำนักงานข้าหลวงใหญ่เพื่อสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ (UN Office of the High Commissioner for Human Rights - OHCHR)

๒.๓.๕ คณะอนุกรรมการและคณะทำงานต่าง ๆ ได้แก่

(๑) คณะอนุกรรมการประเมินสถานะ (Sub-Committee on Accreditation: SCA) รับผิดชอบในการพิจารณาให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการประเมินสถานะของ NHRIs ต่อ GANHRI ประกอบด้วยสมาชิกจาก NHRIs ที่มีสถานะ 'A' จากเครือข่ายระดับภูมิภาค ๆ ละ ๑ สถาบัน รวม ๔ สถาบัน โดยมี OHCHR ทำหน้าที่เป็นฝ่ายเลขานุการ

(๒) คณะกรรมการด้านการเงิน (Finance Committee) ประกอบด้วยสมาชิกจาก NHRIs ที่มีสถานะ 'A' ซึ่งได้รับการแต่งตั้งจากเครือข่ายภูมิภาคๆ ละ ๑ สถาบัน รวม ๔ สถาบัน มีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละ ๓ ปี และสามารถดำรงตำแหน่งได้ ๒ คราวติดต่อกันประธานกรรมการมาจากการเลือก

กันเองของสมาชิกโดยหมุนเวียนกันไปตามภูมิภาค ประธานกรรมการดำรงตำแหน่งคราวละ ๓ ปีนับจากวันที่ได้รับการแต่งตั้ง

(๓) คณะทำงานภายใต้ GANHRI ประกอบด้วย

(๓.๑) คณะทำงานด้านธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน เป็นคณะทำงานเฉพาะเรื่องคณะแรกของ GANHRI ก่อตั้งขึ้นในเดือนมีนาคม ๒๐๐๙ (พ.ศ. ๒๕๕๒) จัดการประชุมครั้งแรกที่กรุงโคเปนเฮเกน เมื่อเดือนสิงหาคม ๒๐๐๙ (พ.ศ. ๒๕๕๒) ประกอบด้วยสมาชิก GANHRI ประเภทที่มีสิทธิออกคะแนนเสียง (voting members) จากเครือข่ายระดับภูมิภาค ๆ ละ ๒ สถาบัน รวม ๘ สถาบันและผู้แทนที่ได้รับมอบหมายจากประธาน GANHRI โดยมีสำนักงานใหญ่ของ GANHRI ทำหน้าที่สนับสนุนการดำเนินงาน

คณะทำงานด้านธุรกิจกับสิทธิมนุษยชนมีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถด้านธุรกิจและสิทธิมนุษยชน ให้กับ NHRIs และเครือข่ายระดับภูมิภาค รวมถึงประเด็นสำคัญอื่น ๆ ส่งเสริมความพยายามของNHRIsในกิจกรรมด้านธุรกิจและสิทธิมนุษยชนทั้งในระดับระหว่างประเทศ และระดับภูมิภาคตลอดจนแสวงหาแนวทางเพื่อส่งเสริมบทบาทของ NHRIs ในการสื่อสารข้อมูลที่เกี่ยวข้อง และแนวปฏิบัติที่ดีที่สุดเกี่ยวกับประเด็นธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน

(๓.๒) คณะทำงานด้านสิทธิของผู้พิการ จัดตั้งขึ้นโดยมติของคณะกรรมการบริหาร GANHRI ในการประชุมที่เมืองมาราเกช ประเทศโมร็อกโก เมื่อปี ๒๐๑๘ (พ.ศ. ๒๕๖๑) ประกอบด้วยสมาชิก GANHRI ประเภทที่มีสิทธิออกคะแนนเสียง (voting members) จากเครือข่ายระดับภูมิภาค ๆ ละ ๒ สถาบัน รวม ๘ สถาบันและผู้แทนที่ได้รับมอบหมายจากประธาน GANHRI โดยมีสำนักงานใหญ่ของ GANHRI ทำหน้าที่สนับสนุนการดำเนินงาน

คณะทำงานด้านสิทธิของผู้พิการมีวัตถุประสงค์เพื่ออำนวยความสะดวกในการแลกเปลี่ยนความรู้ประสบการณ์และแนวปฏิบัติที่ดีระหว่าง NHRIs จากทุกภูมิภาคในการส่งเสริมการนำมาตรฐานระหว่างประเทศตามสนธิสัญญาไปใช้ในระดับประเทศ การติดตามการดำเนินงานระดับประเทศตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิของผู้พิการ รวมถึงบทบาทของ NHRIs ที่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นกลไกการตรวจสอบอิสระ (Independent Monitoring Mechanisms: IMM) ภายใต้มาตรา ๓๓ (๒) ของอนุสัญญา และการทำงานร่วมกันระหว่าง IMM และ NHRIs ที่ไม่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็น IMM ตลอดจนส่งเสริมการดำเนินงานให้เป็นไปตามอนุสัญญาในระดับสากล

(๓.๓) คณะทำงานว่าด้วยวาระการพัฒนาที่ยั่งยืน ปี ๒๐๓๐ (พ.ศ. ๒๕๗๓) จัดตั้งขึ้นเมื่อปี ๒๐๑๕ (พ.ศ. ๒๕๕๘) อันเป็นผลมาจากการประชุมนานาชาติ GANHRI ครั้งที่ ๑๒ โดยได้รับการรับรองในปฏิญญาเมริดา (Merida Declaration) คณะทำงานว่าด้วยวาระการพัฒนาที่ยั่งยืน ปี ๒๐๓๐ ประกอบด้วยสมาชิก GANHRI ๕ คน จากเครือข่ายภูมิภาค ๆ ละ ๑ สถาบัน และผู้แทนที่ได้รับมอบหมายจากประธาน GANHRI โดยมีสำนักงานใหญ่ของ GANHRI ทำหน้าที่สนับสนุนการดำเนินงาน

คณะทำงานว่าด้วยวาระการพัฒนาที่ยั่งยืน ปี ๒๐๓๐ มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างพื้นที่สำหรับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูล แนวทางการปฏิบัติที่ดีและบทเรียนของ NHRIs ตลอดจนนำไปสู่การมีส่วนร่วมและการประสานความร่วมมือกับสมาชิกในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาที่ยั่งยืน

(๓.๔) คณะทำงานด้านผู้สูงอายุ เกิดขึ้นจากสถานการณ์ประชากรผู้สูงอายุในสังคมโลกได้เพิ่มจำนวนขึ้นอย่างรวดเร็วและสิทธิมนุษยชนของผู้สูงอายุกลายเป็นประเด็นที่สำคัญยิ่งขึ้น GANHRI จึงจัดตั้งคณะทำงานด้านผู้สูงอายุขึ้นในปี ๒๐๑๒ (พ.ศ. ๒๕๕๕) ประกอบด้วยสมาชิก GANHRI ที่มีสิทธิออก

คะแนนเสียง (voting members) จากเครือข่ายภูมิภาค ๆ ละ ๒ สถาบัน รวม ๘ สถาบันและผู้แทนที่ได้รับมอบหมายจากประธาน GANHRI โดยมีสำนักงานใหญ่ของ GANHRI ทำหน้าที่สนับสนุนการดำเนินงาน

คณะทำงานด้านผู้สูงอายุมีวัตถุประสงค์เพื่อสนับสนุนการมีส่วนร่วมของ NHRIs ในคณะทำงานแบบเปิดของสหประชาชาติเกี่ยวกับผู้สูงอายุ (Open-Ended Working Group on Ageing: OEWGA) เพื่อหารือมาตรการสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อการคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิมนุษยชนของผู้สูงอายุ และเพื่อสนับสนุนความพยายามของ GANHRI ในการขยายสิทธิการมีส่วนร่วมของ NHRIs อย่างเป็นทางการในการทำงานของ OEWGA และกระบวนการระหว่างประเทศที่นำไปสู่การพิจารณาตราสารระหว่างประเทศที่มีผลผูกพันด้านสิทธิของผู้สูงอายุ

๒.๔ กติกาการดำเนินงาน

๒.๔.๑ กลยุทธ์และแผนยุทธศาสตร์ GANHRI

แผนยุทธศาสตร์ระยะ ๓ ปีของ GANHRI เป็นการรวบรวมประเด็นความต้องการ แนวโน้ม และพัฒนาการล่าสุดที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการของ GANHRI ตามแผนยุทธศาสตร์ฉบับก่อนหน้า โดยอาศัยกระบวนการปรึกษาหารือร่วมกับสมาชิกเครือข่ายระดับภูมิภาค หุ้นส่วนความร่วมมือรวมถึงกลไกสหประชาชาติและผู้มีส่วนได้เสียอื่น ๆ เพื่อกำหนดแผนการดำเนินงานสำหรับสมาชิก หุ้นส่วนความร่วมมือ และเจ้าหน้าที่เพื่อให้สามารถบรรลุเป้าหมายภารกิจของ GANHRI โดยแผนยุทธศาสตร์ฉบับปัจจุบันครอบคลุมแผนงานสำหรับปี ๒๐๒๐ – ๒๐๒๒ (พ.ศ. ๒๕๖๓ – ๒๕๖๕) มีเป้าหมายที่สำคัญ คือ การเพิ่มการรับรู้เกี่ยวกับบทบาทของ GANHRI การดำเนินงานที่สำคัญของของสถาบันสมาชิกในระดับระหว่างประเทศและระดับภูมิภาค การจัดการความรู้ที่มุ่งเน้นการพัฒนาพื้นที่สำหรับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างสมาชิก ตลอดจนการพัฒนาความเข้มแข็งของ GANHRI

๒.๔.๒ หลักการปารีสว่าด้วยสถานะของสถาบันระดับชาติ (Paris Principles relating to the status of national institutions) กำหนดให้ NHRIs ส่งเสริมสิทธิมนุษยชนผ่านการศึกษา การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ สื่อสิ่งพิมพ์ การฝึกอบรม การเสริมสร้างศักยภาพ และการให้คำปรึกษาแก่รัฐบาล การปกป้องสิทธิมนุษยชน ตลอดจนการติดตามสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนในประเทศและรายงานเกี่ยวกับเรื่องนี้ การไกล่เกลี่ยความขัดแย้ง การสืบสวนสถานการณ์การละเมิดสิทธิมนุษยชน การนำคดีไปสู่ศาล รวมถึงการจัดการข้อร้องเรียนโดยกลไกทางเลือก

หลักการปารีสกำหนดหลักเกณฑ์ ๖ ประการที่ NHRIs จะต้องปฏิบัติตาม

- (๑) อาณัติและความสามารถ: อาณัติกว้างครอบคลุมสิทธิมนุษยชนในทุกด้าน
- (๒) เอกราชจากรัฐบาล
- (๓) อิสรภาพที่รับรองโดยกฎหมายหรือรัฐธรรมนูญ
- (๔) พหุนิยม
- (๕) ทรัพยากรที่เพียงพอ
- (๖) มีอำนาจในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนอย่างเพียงพอ

๒.๔.๓ ธรรมนูญ GANHRI (GANHRI Statute) (ฉบับปรับปรุงวันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๖๒) เป็นกฎหมายสูงสุดในการดำเนินงานของ GANHRI มีเนื้อหาแบ่งออกเป็น ๑๖ หมวด ๕๙ ข้อ ครอบคลุมเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

- (๑) หมวด ๑ นิยามและการแปลความหมาย (ข้อ ๑)

- (๒) หมวด ๒ ชื่อ ตราสัญลักษณ์ และสำนักงานที่ได้รับการจดทะเบียน (ข้อ ๒ - ๔)
- (๓) หมวด ๓ วัตถุประสงค์ (ข้อ ๕ - ๘)
- (๔) หมวด ๔ การประสานงานกับองค์การระหว่างประเทศ สถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติอื่น ๆ และองค์กรภาคประชาสังคม (ข้อ ๙)
- (๕) หมวด ๕ การประเมินสถานะตามหลักการปารีส (ข้อ ๑๐ - ๒๓)
- (๖) หมวด ๖ สมาชิก (ข้อ ๒๔ - ๓๐)
- (๗) หมวด ๗ เครือข่ายระดับภูมิภาคของสมาชิก (ข้อ ๓๑.๑ - ๓๑.๔)
- (๘) หมวด ๘ สมัชชาใหญ่ของสมาชิก (ข้อ ๓๒ - ๓๗)
- (๙) หมวด ๙ สิทธิออกเสียงและตัดสิน (ข้อ ๓๘ - ๔๒)
- (๑๐) หมวด ๑๐ คณะกรรมการบริหาร GANHRI (ข้อ ๔๓ - ๕๑)
- (๑๑) หมวด ๑๑ การบริหารการเงิน (ข้อ ๕๒)
- (๑๒) หมวด ๑๒ ทรัพย์สินของ GANHRI (ข้อ ๕๓ - ๕๔)
- (๑๓) หมวด ๑๓ การเลิกกิจการและการชำระบัญชี (ข้อ ๕๕ - ๕๖)
- (๑๔) หมวด ๑๔ ระเบียบวิธีปฏิบัติ (ข้อ ๕๗)
- (๑๕) หมวด ๑๕ การแก้ไขเพิ่มเติมธรรมนูญ (ข้อ ๕๘)
- (๑๖) หมวด ๑๖ ภาษาที่ใช้บังคับ (ข้อ ๕๙)

๓. รูปแบบการดำเนินงาน

๓.๑ การประชุมประจำปี (Annual Meeting)

การประชุมประจำปีของ GANHRI เป็นการรวมตัวเพื่อพบปะหารือกันเป็นประจำของ NHRIs จากทั่วทุกมุมโลก ณ นครเจนีวา การประชุมจัดขึ้นโดยความร่วมมือระหว่าง GANHRI และ OHCHR โดยมักจะจัดขึ้นในช่วงเวลาเดียวกันกับการประชุมรอบปกติของ HRC ในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ - เดือนมีนาคมของทุกปี เนื่องจากในช่วงการประชุม HRC นั้น NHRIs จากแต่ละประเทศสามารถเข้าร่วมการประชุมรับฟัง โดย NHRIs ที่มีสถานะ 'A' สามารถแสดงบทบาทเชิงรายสถาบันได้ในวาระที่เกี่ยวข้อง ในขณะที่เดียวกัน GANHRI สามารถเข้าร่วมการประชุมและแสดงบทบาทในฐานะผู้แทนเครือข่ายในประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

การประชุมประจำปีประกอบด้วย การประชุมคณะกรรมการบริหาร GANHRI (GANHRI Bureau) การประชุมสมัชชาใหญ่ (General Assembly) และการประชุมประจำปี (Annual Conference) นอกจากนี้ อาจมีการจัดการประชุมและกิจกรรมอื่น ๆ ในช่วงสัปดาห์เดียวกันนั้น เช่น การประชุมเครือข่ายระดับภูมิภาคและกิจกรรมข้างเคียง (side-events) รวมถึงการจัดเวทีองค์กรพัฒนาเอกชนควบคู่ไปกับการประชุมประจำปีเพื่ออำนวยความสะดวกในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่าง NHRIs กับภาคประชาสังคม

๓.๒ การประชุมคณะกรรมการ GANHRI (GANHRI Bureau)

การประชุมคณะกรรมการ GANHRI จะมีขึ้นปีละ ๒ ครั้ง โดยครั้งแรกจะจัดขึ้นที่นครเจนีวา ในช่วงเดียวกันกับการประชุมประจำปีราวเดือนมีนาคมของทุกปี และครั้งที่ ๒ จะจัดราวเดือนตุลาคม โดยสถานที่

ประชุมจะผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนไปตามภูมิภาคที่ทำหน้าที่เป็นประธาน หรือจัดตามประเทศต่าง ๆ ที่มีการประชุมนานาชาติของ GANHRI

๓.๓ การประชุมนานาชาติ (International Conference)

การประชุมนานาชาติของ GANHRI จัดขึ้นโดย GANHRI และ OHCHR ร่วมกับสมาชิก GANHRI ซึ่งจะหมุนเวียนกันเป็นเจ้าภาพร่วมจัดการประชุมทุก ๓ ปี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและเสริมสร้างความร่วมมือระหว่าง NHRIs โดยหมุนเวียนกันจัดตามภูมิภาคต่าง ๆ ได้แก่ เอเชีย-แปซิฟิก อเมริกา แอฟริกา และยุโรป เพื่อเป็นเวทีแลกเปลี่ยนแนวความคิดและประสบการณ์ระหว่าง NHRIs และร่วมกันจัดทำแนวปฏิบัติ/แนวทางในการนำหลักการปารีสมาปรับใช้ในเหตุการณ์จริง และเพื่อหารือเกี่ยวกับระเบียบวาระการประชุม ตลอดจนติดตามผลการดำเนินงานในระดับประเทศ

สำหรับการประชุมนานาชาติที่ผ่านมา มีประเด็นที่เป็นที่สนใจร่วมกันของ NHRIs และมีการรับรองเอกสารสำคัญในนามของสมาชิก GANHRI เช่น การประชุมเมื่อปี ๒๐๑๐ (พ.ศ. ๒๕๕๓) ที่ประชุมรับรองปฏิญญา เอดินบอร์ (Edinburgh Declaration) ว่าด้วยบทบาทของ NHRIs ที่เกี่ยวข้องกับภาคธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน การประชุมเมื่อปี ๒๐๑๒ (พ.ศ. ๒๕๕๕) ที่ประชุมรับรองปฏิญญาอัมมาน (Amman Declaration) ว่าด้วยบทบาทของ NHRIs และสิทธิมนุษยชนของสตรี การประชุมเมื่อปี ๒๐๑๕ (พ.ศ. ๒๕๕๘) ที่ประชุมรับรองปฏิญญาเมริดา (Merida Declaration) ว่าด้วยบทบาทของ NHRIs กับการพัฒนาที่ยั่งยืน และการประชุมนานาชาติครั้งล่าสุดเมื่อปี ๒๐๑๘ (พ.ศ. ๒๕๖๑) ที่ประชุมได้ร่วมกันจัดทำและลงนามในปฏิญญามารากาช (Marrakesh Declaration) ว่าด้วยบทบาทของ NHRIs ในการขยายพื้นที่สาธารณะและการส่งเสริมและคุ้มครองนักปกป้องสิทธิมนุษยชนที่เน้นบทบาทของสตรี

๓.๔ การสนับสนุนสมาชิกในด้านต่าง ๆ

๓.๔.๑ การเสริมสร้างศักยภาพแก่ NHRIs

GANHRI มุ่งเน้นการเสริมสร้างความเข้มแข็งของ NHRIs เพื่อให้สมาชิกสามารถจัดการกับปัญหาสิทธิมนุษยชนและอำนวยความสะดวกได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยตั้งแต่ปี ๒๐๑๕ (พ.ศ. ๒๕๕๘) GANHRI ได้จัดให้มีการฝึกอบรมร่วมกับพันธมิตร เช่น OHCHR มูลนิธิ Friedrich Ebert Stiftung (FES) และสถาบันเพื่อการฝึกอบรมและการวิจัยแห่งสหประชาชาติ (UNITAR) จัดหลักสูตรฝึกอบรมสำหรับ NHRIs ว่าด้วยระบบสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ (Training Course for National Human Rights Institutions on the International Human Rights System) มีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างความรู้และทักษะเกี่ยวกับการทำงานของกลไกสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติบทบาทของ NHRIs ในการมีส่วนร่วมกับกลไกดังกล่าวอย่างมีประสิทธิภาพผ่านกระบวนการประชุมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการเขียนรายงานที่ดีและการออกแบบกลยุทธ์การติดตามผลการดำเนินการของรัฐตามข้อเสนอแนะของสหประชาชาติ โดยเนื้อหาของหลักสูตรครอบคลุมเรื่องระบบกลไกตามสนธิสัญญา การป้องกันการทรมาน คณะมนตรีสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติและกลไกที่เกี่ยวข้อง รวมถึงกลไกตามกระบวนการพิเศษและกลไกการทบทวนสถานการณ์สิทธิมนุษยชนของประเทศ (Universal Periodic Review: UPR) ตลอดจนความร่วมมือกับองค์กรภาคประชาสังคม

๓.๔.๒ การสนับสนุน NHRIs ภายใต้การคุกคาม

แม้จะมีการกำหนดอำนาจหน้าที่ของ NHRIs ไว้ในรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายจัดตั้งของ NHRIs แต่ NHRIs ในหลายประเทศทั่วโลกต้องเผชิญกับภัยคุกคามและการถูกข่มขู่อย่างรุนแรงในหลากหลายรูปแบบต่อความพยายามในการปฏิบัติภารกิจด้านการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ซึ่งรวมถึงการเรียกร้องให้รัฐบาลปฏิบัติตามพันธกรณีด้านสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ ทั้งจากรัฐและองค์กรที่ไม่ใช่รัฐ

ในกรณีดังกล่าว GANHRI ได้ทำงานอย่างใกล้ชิดกับเครือข่ายระดับภูมิภาคทั้ง ๔ ภูมิภาค เพื่อสนับสนุนให้สมาชิกสามารถรักษาความเป็นอิสระจากรัฐบาลและบรรลุมิติดำเนินการได้ รวมถึงการเสนอเรื่องไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในกลไกสหประชาชาติ เช่น ผู้ช่วยเลขาธิการสหประชาชาติ ประธาน HRC และกลไกตามสนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชน ซึ่งสหประชาชาติได้เรียกร้องให้ประเทศสมาชิกทำหน้าที่ปกป้อง NHRIs ของตนและตรวจสอบภัยคุกคาม ดังที่มีการเน้นย้ำไว้ในข้อมติสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติซึ่งได้รับการรับรองด้วยมติเป็นเอกฉันท์เมื่อเดือนธันวาคม ๒๐๑๗ (พ.ศ. ๒๕๖๐)

นอกจากนี้ GANHRI ยังได้ร่วมมือกับ OHCHR และ UNDP พัฒนาและจัดทำแนวทางการดำเนินการกรณีมีการตอบโต้หรือการกระทำอื่น ๆ อันเป็นการคุกคาม NHRIs และบุคลากรของ NHRIs

๓.๕ บทบาทของ GANHRI กับกลไกสหประชาชาติ

เป้าหมายสำคัญประการหนึ่งของ GANHRI คือการสร้างอิทธิพลเชิงบวกต่อผลลัพธ์ที่สำคัญของกลไกและกระบวนการด้านสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ โดย GANHRI ได้แสดงบทบาทผ่านการนำความคิดเห็นและประสบการณ์ของสมาชิกเข้าสู่การอภิปรายในเวทีโลก และการนำเสนอผลงาน ประสบการณ์ และแนวปฏิบัติที่ดีของสมาชิกผ่านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านสิทธิมนุษยชนของกลไกสหประชาชาติ โดยมีรูปแบบ ดังนี้

๓.๕.๑ บทบาทของ GANHRI กับคณะมนตรีสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ

NHRIs เป็นกลไกภายในประเทศที่ทำหน้าที่เบื้องต้นแทนกลไกสิทธิมนุษยชนสหประชาชาติ สามารถให้ข้อมูลและนำเสนอรายงานเกี่ยวกับสถานการณ์ในประเทศได้อย่างเป็นอิสระและเชื่อถือได้ตามอำนาจหน้าที่ภายใต้หลักการปารีส ด้วยเหตุดังกล่าว GANHRI ทำหน้าที่ให้การสนับสนุนสมาชิกรายสถาบันในการแสดงบทบาทในระหว่างการประชุมรอบปกติของ HRC ทั้ง ๓ รอบ ประสานความร่วมมือกับ HRC ตลอดจนนำเสนอถ้อยแถลงในนามของ NHRIs ทั่วโลก

๓.๕.๒ บทบาทของ GANHRI กับกลไกตามกระบวนการพิเศษ (Special Procedures)

GANHRI มีส่วนร่วมกับกลไกตามกระบวนการพิเศษ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลไกด้านผู้โยกย้ายถิ่นฐาน ในประเด็นสิทธิในที่อยู่อาศัย นักปกป้องสิทธิมนุษยชน สิทธิในสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัย และสิทธิของผู้พลัดถิ่นภายในประเทศ

๓.๕.๓ บทบาทของ GANHRI กับกลไก UPR

ในปี ๒๐๑๙ (พ.ศ. ๒๕๖๒) GANHRI ได้ริเริ่มการสัมมนาออนไลน์ (webinar) ว่าด้วยกระบวนการ UPR โดยความร่วมมือกับ OHCHR และ UPR Info เพื่อสนับสนุนการเตรียมการจัดทำรายงาน UPR ของสมาชิกในแต่ละรอบ รวมถึงการเตรียมการเข้าร่วมในกระบวนการนำเสนอรายงานของประเทศ

๓.๕.๔ บทบาทของ GANHRI กับกลไกตามสนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชน

โดยที่ NHRIs กับกลไกตามสนธิสัญญามีความร่วมมือระหว่างกันในด้านการติดตามการดำเนินงานของรัฐตามพันธกรณีที่กำหนดในสนธิสัญญา ผู้เชี่ยวชาญภายในกลไกตามสนธิสัญญาให้ความเชื่อถือตามรายงานของ NHRIs เพิ่มมากขึ้น รวมถึงเปิดรับการมีส่วนร่วมของ NHRIs ในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์สิทธิมนุษยชนในประเทศของตน และในการติดตามประเมินผลการปฏิบัติให้เป็นไปตามรายงานของกลไกตามสนธิสัญญา ในทางกลับกัน NHRIs มีบทบาทในการให้ข้อมูลแก่สาธารณะเกี่ยวกับภารกิจของกลไกตามสนธิสัญญา และในบางกรณีที่มีกฎหมายอนุญาต NHRIs อาจให้ความช่วยเหลือบุคคลในการยื่นข้อร้องเรียนต่อกลไกตามสนธิสัญญา

GANHRI มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการมีส่วนร่วมของ NHRIs ในกลไกตามสนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชน เช่น การส่งข้อมูลไปยังกลไกตามสนธิสัญญาก่อนการประชุม จัดการประชุมระหว่างผู้แทนของ NHRIs และผู้เชี่ยวชาญประจำสนธิสัญญา การรายงานกลับเกี่ยวกับการดำเนินการของกลไกตามสนธิสัญญา และสนับสนุนให้ NHRIs ติดตามการดำเนินการของรับตามข้อสังเกตโดยสรุปและคำแนะนำของกลไกตามสนธิสัญญา นอกจากนี้ GANHRI มีส่วนร่วมกับกลไกตามสนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งคณะกรรมการประจำอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ และคณะกรรมการประจำอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการหายสาบสูญโดยถูกบังคับ

๔. การประเมินสถานะ NHRIs

๔.๑ หลักการประเมินสถานะ

โดยที่ NHRIs เป็นองค์กรที่แม้จะจัดตั้งขึ้นโดยรัฐแต่มีความเป็นอิสระจากรัฐบาล มีอำนาจหน้าที่เฉพาะในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน การเฝ้าระวังสถานการณ์สิทธิมนุษยชนในประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งสถานการณ์ของบุคคลชายขอบหรือกลุ่มเปราะบาง รวมถึงการทบทวนกฎหมาย นโยบาย และแนวปฏิบัติ สถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติจึงได้รับการยอมรับโดยชุมชนระหว่างประเทศให้เป็นกลไกสำคัญในการเชื่อมประสานช่องว่างระหว่างการปฏิบัติตามพันธกรณีด้านสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศของรัฐกับการใช้สิทธิมนุษยชนโดยปกติของประชาชนในระดับประเทศ ซึ่งการที่จะทำหน้าที่ดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพ จำเป็นจะต้องมีมาตรฐานที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางสำหรับ NHRIs ซึ่งเป็นที่มาของการจัดทำหลักการปารีสขึ้น (Paris Principles) ในการประชุมเชิงปฏิบัติการระหว่างประเทศว่าด้วยสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ครั้งที่ ๑ เมื่อปี ๑๙๙๑ (พ.ศ. ๒๕๓๔) ณ กรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส และต่อมาได้รับการรับรองโดยสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ เมื่อปี ๑๙๙๓ (พ.ศ. ๒๕๓๖) หลักการปารีสจึงถือเป็นมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับการจัดตั้งและดำเนินงานของ NHRIs ครอบคลุมหลักเกณฑ์เรื่องความเป็นอิสระ ขอบเขตอำนาจหน้าที่ และองค์ประกอบ ซึ่งใช้เป็นเกณฑ์การประเมินสถานะของ NHRIs โดยการพิจารณาความสอดคล้องกับหลักการปารีส

กรอบแนวคิด กฎ ระเบียบ และหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับการประเมินสถานะ ประกอบด้วย

๔.๑.๑ หลักการปารีส เป็นกรอบการทำงานเชิงบรรทัดฐานอย่างกว้างสำหรับสถานะโครงสร้างอำนาจหน้าที่ องค์ประกอบ และวิธีการปฏิบัติงานของ NHRIs โดยมีหลักการประกอบด้วย ๓ เสาหลัก คือ พหุนิยม

ความเป็นอิสระ และประสิทธิผล ทั้งนี้ กระบวนการประเมินสถานะจะประเมินความสอดคล้องกับหลักการปารีสทั้งในข้อกำหนดและการปฏิบัติ โดยคำนึงถึงบริบททางสิ่งแวดล้อมที่ NHRIs ดำเนินงานอยู่ เช่น ภาวะการไม่มีเสถียรภาพทางการเมือง ภาวะความขัดแย้งหรือความไม่สงบ ซึ่งส่งผลกระทบต่อ การรับรองสิทธิมนุษยชนตามมาตรฐานระหว่างประเทศและความสามารถในการดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ของ NHRIs ในกรณีเช่นว่านั้น SCA ตระหนักดีว่า NHRIs อาจไม่สามารถดำเนินการให้สอดคล้องกับหลักการปารีสได้อย่างเต็มรูปแบบ อย่างไรก็ตาม อย่างไรก็ดี NHRIs ต้องสร้างหลักประกันว่าประชาชนจะยังคงสามารถเข้าถึงการเยียวยาความเสียหายที่มีประสิทธิผล โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผ่านช่องทางของ NHRIs

๔.๑.๒ ข้อสังเกตทั่วไป (General Observations) ได้รับการพัฒนาขึ้นโดย SCA เพื่ออธิบายรายละเอียดของหลักการปารีสที่มีลักษณะเป็นหลักการกว้าง ๆ สำหรับ NHRIs ทุกแห่งโดยไม่คำนึงถึงรูปแบบทางโครงสร้างหรือสภาพแวดล้อมที่ NHRIs นั้นดำเนินการอยู่ ทำให้ขาดความชัดเจนและตรงประเด็น ข้อสังเกตทั่วไปจึงเป็นคำอธิบายเพื่อให้เกิดความเข้าใจในสาระของหลักการปารีสและการนำไปสู่การปฏิบัติให้เกิดความสอดคล้องกับหลักการปารีส และใช้เป็นแนวทางประกอบการพิจารณาประเมินสถานะโดย SCA ตลอดจนอำนวยความสะดวกแก่ผู้ให้การสนับสนุน NHRIs ในการพิจารณาประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความสอดคล้องกับหลักการปารีส

ข้อสังเกตทั่วไป แบ่งเนื้อหาออกเป็น ๒ ส่วนหลัก คือ ส่วนที่ ๑ ว่าด้วยสารัตถะที่จำเป็นต้องมีตามหลักการปารีส ซึ่งเป็นการอธิบายความหมายของหลักการปารีส และส่วนที่ ๒ ว่าด้วยการปฏิบัติที่ส่งเสริมความสอดคล้องกับหลักการปารีสโดยตรง ซึ่งเป็นการเรียบเรียงข้อมูลจากประสบการณ์อันยาวนานของ SCA ในการบ่งชี้ถึงแนวทางปฏิบัติที่ได้รับการพิสูจน์แล้วว่าเป็นการส่งเสริมความเป็นอิสระและ ความมีประสิทธิผลของ NHRIs

๔.๑.๓ ระเบียบวิธีปฏิบัติของคณะกรรมการประเมินสถานะ (SCA Rules of Procedure) ว่าด้วยระเบียบวิธีปฏิบัติของ SCA และขั้นตอนต่าง ๆ เกี่ยวกับการประเมินสถานะ เช่น องค์ประกอบของ SCA องค์ประชุม การเลือกประธาน SCA เลขานุการของ SCA และผู้สังเกตการณ์ ขั้นตอนการสมัครเพื่อขอรับการประเมินสถานะ การพิจารณาเอกสารประกอบการประเมินสถานะ เป็นต้น

๔.๑.๔ แนวปฏิบัติของคณะกรรมการประเมินสถานะ (SCA Practice Notes) เป็นเอกสารแสดงกรณีตัวอย่างในทางปฏิบัติสำหรับการดำเนินการของ SCA เช่น การเลื่อนการพิจารณาออกไป (Deferrals) การพิจารณาประเมินในกรณีพิเศษ (Special Reviews) ซึ่งเป็นอำนาจของ SCA ที่จะหยิบยกขึ้นดำเนินการ การประเมินผลการดำเนินงานของสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติในทางปฏิบัติ แนวทางการพิจารณาประเมินสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติที่อยู่ในระยะเปลี่ยนผ่าน (NHRIs in Transition) และ แหล่งข้อมูลที่ SCA จะใช้ประกอบการพิจารณา เป็นต้น

๔.๒ คณะกรรมการประเมินสถานะ (Sub-Committee on Accreditation: SCA)

๔.๒.๑ SCA ประกอบด้วยสมาชิก ๔ คนจาก NHRIs ในเครือข่ายระดับภูมิภาคของ GANHRI ได้แก่ ภูมิภาคแอฟริกา อเมริกา เอเชียและแปซิฟิก และยุโรป โดยจะต้องเป็นสมาชิกจาก NHRIs ที่ได้รับสถานะ 'A' มีวาระการดำรงตำแหน่ง ๓ ปี ทั้งนี้กระบวนการเลือกผู้แทนของเครือข่ายเพื่อทำหน้าที่ใน SCA แตกต่างกันไปตามหลักเกณฑ์ของแต่ละภูมิภาคนอกจากนี้ เครือข่ายจะต้องแต่งตั้งผู้แทนสำรองเพื่อทำหน้าที่แทนผู้แทนหลักในกรณีที่ผู้แทนหลักไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ หรือมีผลประโยชน์ทับซ้อน สมาชิก SCA จะ

เลือกประธาน SCA โดยมีวาระการดำรงตำแหน่ง ๑ ปีและสามารถดำรงตำแหน่งได้อีก ๒ สมัย รวมเป็น ๓ ปี ตำแหน่งประธาน SCA จะเวียนไปทั้ง ๔ ภูมิภาคตามลำดับ คือ ภูมิภาคแอฟริกา อเมริกา เอเชียและแปซิฟิก และยุโรป

๔.๒.๒ ผู้สังเกตการณ์ถาวร ได้แก่

(๑) สำนักงานข้าหลวงใหญ่เพื่อสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ (Office of the High Commissioner for Human Rights : OHCHR) ซึ่งทำหน้าที่เป็นฝ่ายเลขานุการของ SCA ให้การสนับสนุน การติดต่อประสานงานด้านต่าง ๆ รวมทั้งการจัดทำสรุปเอกสารประกอบการสมัครเข้ารับการประเมินสถานะ และจัดทำบันทึกข้อมูลตามสมควรในนามของประธาน GANHRI

(๒) ผู้แทนจากเครือข่ายสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติในแต่ละภูมิภาค สามารถเข้าร่วม การประชุมเพื่อพิจารณาประเมินสถานะ และมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนข้อมูลแก่ SCA เพื่อสร้างความ เข้าใจเกี่ยวกับบริบทต่าง ๆ ของภูมิภาค รวมทั้งการให้ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานของ NHRIs ที่เครือข่าย ได้รับทราบมาโดยตรง นอกจากนี้ ผู้แทนเครือข่ายฯ ที่เข้าร่วมของแต่ละภูมิภาคจะเกิดความเข้าใจใน กระบวนการประเมินสถานะยิ่งขึ้น และสามารถนำไปใช้ในการแนะนำสมาชิกในเครือข่ายได้อย่างถูกต้องต่อไป

(๓) เจ้าหน้าที่ของสำนักงาน GANHRI ที่ได้รับมอบหมายจากประธาน GANHRI สามารถเข้า ร่วมการประชุมด้วยเหตุผลเดียวกันกับผู้แทนเครือข่ายระดับภูมิภาคในการให้คำแนะนำแก่สมาชิก SCA เกี่ยวกับ บริบทระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งเพื่อให้เจ้าหน้าที่ของ GANHRI เกิดความเข้าใจในกระบวนการประเมิน สถานะเพิ่มมากขึ้น และสามารถให้คำแนะนำแก่สมาชิก GANHRI ในกระบวนการดังกล่าวได้

๔.๒.๓ ผู้สังเกตการณ์อื่น ได้แก่ สมาชิกที่ SCA เลือก หรือผู้แทนสำรองของแต่ละภูมิภาคสามารถ เข้าร่วมการประชุมได้เพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับกระบวนการประเมินสถานะ และขั้นตอนการปฏิบัติหน้าที่ของ SCA เป็นการล่วงหน้า

๔.๓ ขั้นตอนการประเมินสถานะ

กระบวนการประเมินสถานะดำเนินการโดยคณะอนุกรรมการประเมินสถานะ (SCA) ใน GANHRI ซึ่งได้มีการประเมินสถานะของ NHRIs มาตั้งแต่ปี ๑๙๙๙ (พ.ศ. ๒๕๔๒) และมีพัฒนาการของกระบวนการ ประเมินสถานะให้มีความยุติธรรม เข้มงวด โปร่งใส และมีบรรทัดฐานที่ชัดเจนยิ่งขึ้น กระบวนการดังกล่าวจึงมี เอกลักษณ์เฉพาะ เนื่องจากเป็นการพิจารณาโดยเพื่อนสมาชิก (peer review) ที่เป็น NHRIs เช่นเดียวกัน

การประเมินสถานะเป็นการส่งสัญญาณถึงการยอมรับในระดับระหว่างประเทศและความ สอดคล้องกับหลักการปารีส ตลอดจนความชอบธรรมของ NHRIs ซึ่งมีขั้นตอน กระบวนการ และผลของการ ประเมินสถานะ ดังนี้

๔.๓.๑ การสมัครเพื่อเข้ารับการประเมินสถานะ

(๑) ฝ่ายเลขานุการของ SCA จะมีหนังสือเชิญไปยัง NHRIs ที่มีคำขอเข้ารับการประเมิน สถานะ หรือถึงกำหนดเข้ารับการประเมินสถานะ เช่น NHRIs ที่มีสถานะ ‘A’ จะต้องเข้ารับการประเมินสถานะ ทุก ๕ ปี เพื่อให้ NHRIs เหล่านี้จัดเตรียมเอกสารการสมัคร ซึ่ง NHRIs จะต้องได้รับหนังสือเชิญก่อนจึงจะยื่น เอกสารดังกล่าวได้

(๒) องค์ประกอบหลักของการสมัครเพื่อเข้ารับการประเมินสถานะ คือ เอกสารแสดงความ สอดคล้องกับหลักการปารีส (Statement of Compliance: SoC) เป็นเอกสารที่ NHRIs จะต้องอธิบาย

รายละเอียดความสอดคล้องกับหลักการปารีสตามหัวข้อที่กำหนดในแบบที่ SCA กำหนด นอกจากนี้ เอกสารที่จะต้องจัดส่งไปพร้อมกับ SoC ได้แก่

๑) สำเนากฎหมายที่มีบทบัญญัติเป็นการจัดตั้งและให้อำนาจ NHRIs ในรูปแบบที่มีการเผยแพร่อย่างเป็นทางการ

๒) เอกสารแสดงโครงสร้างขององค์กร รวมถึงองค์ประกอบด้านบุคลากร

๓) เอกสารแสดงงบประมาณประจำปี

๔) สำเนารายงานประจำปีที่มีการจัดพิมพ์เผยแพร่ฉบับล่าสุด

๔.๓.๒ กระบวนการประเมินสถานะ

(๑) เมื่อ NHRIs จัดส่งเอกสารการสมัครไปยังฝ่ายเลขานุการของ SCA แล้ว สมาชิก SCA และผู้สังเกตการณ์ถาวรจะสามารถเข้าถึงเอกสารที่เกี่ยวข้องทั้งหมดผ่านเว็บท่า (web portal) สมาชิก SCA จะต้องแจ้งชื่อและตำแหน่งของผู้ที่จะทำหน้าที่พิจารณาประเมินสถานะล่วงหน้าอย่างน้อย ๓๐ วันก่อนถึงวันประชุม และเลขาธิการ SCA จะต้องแจ้งรายละเอียดดังกล่าวผ่านทางเว็บไซต์ล่วงหน้าอย่างน้อย ๒๘ วันก่อนถึงวันประชุม โดยหาก NHRIs ที่จะเข้ารับการประเมินสถานะเห็นว่าอาจมีกรณีของผลประโยชน์ทับซ้อน ให้แจ้งเลขาธิการ SCA เป็นลายลักษณ์อักษรล่วงหน้าอย่างน้อย ๒๑ วันก่อนถึงวันประชุม เพื่อเสนอต่อประธาน GANHRI โดยคำวินิจฉัยว่าเป็นกรณีของผลประโยชน์ทับซ้อนหรือไม่นั้นจะพิจารณาตัดสินโดยคณะกรรมการบริหาร GANHRI (GANHRI Bureau) อย่างน้อย ๗ วันก่อนถึงวันประชุม

(๒) SCA อาจได้รับข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการพิจารณาประเมินสถานะของ NHRIs จากแหล่งอื่น ๆ เช่น ข้อมูลที่มีการเผยแพร่ต่อสาธารณะ และข้อมูลจากภาคประชาสังคมซึ่งจะมีส่วนสนับสนุนการพิจารณาประเมินผลการปฏิบัติงานของ NHRIs และความสอดคล้องกับหลักการปารีส

(๓) ในการประชุมเพื่อพิจารณาประเมินสถานะ ประกอบด้วยขั้นตอนหลัก ดังนี้

๑) เจ้าหน้าที่ฝ่ายเลขานุการที่เป็นผู้จัดทำเอกสารสรุป (Summary) จะนำเสนอภาพรวมเอกสารการสมัครของ NHRIs รวมทั้งประเด็นข้อห่วงกังวลที่ฝ่ายเลขานุการตรวจพบ โดยสมาชิก SCA และผู้สังเกตการณ์อาจสอบถามเพิ่มเติมได้

๒) เจ้าหน้าที่ฝ่ายเลขานุการอาจนำเสนอข้อมูลเพิ่มเติม เช่น ภาพรวมเกี่ยวกับบริบทของประเทศที่ NHRIs ปฏิบัติหน้าที่อยู่ และข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมที่ OHCHR ได้ดำเนินการร่วมกับ NHRIs นั้น โดยสมาชิก SCA และผู้สังเกตการณ์อาจสอบถามเพิ่มเติมได้

๓) ประธาน SCA เชิญผู้แทนเครือข่าย NHRIs ระดับภูมิภาค และผู้แทนจากสำนักงานใหญ่ของ GANHRI ให้ข้อมูลที่ตนทราบ และข้อมูลการทำงานร่วมกับ NHRIs ที่เข้ารับการประเมิน ตลอดจนข้อมูลในบริบทระดับประเทศ ระดับภูมิภาค และระดับระหว่างประเทศ

๔) หลังจากการรับฟังการรายงานด้วยวาจาแล้ว สมาชิก SCA จะร่วมกันจัดทำรายการคำถามเพื่อใช้ในการสัมภาษณ์ NHRIs โดยรายการคำถามเหล่านี้มักจะเกี่ยวข้องกับประเด็นที่มีความไม่ชัดเจนจากเอกสารการสมัคร หรือเป็นประเด็นที่ NHRIs ไม่ได้นำเสนอให้ครบถ้วนใน SoC นอกจากนี้ SCA จะมีธรรมเนียมปฏิบัติในการสอบถาม NHRIs ที่เข้ารับการประเมินว่าต้องการให้ SCA ออกข้อเสนอแนะในประเด็นใดเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของ NHRIs นั้น ทั้งนี้ หาก SCA จะอ้างอิงข้อมูลที่เป็นปฏิปักษ์ต่อ NHRIs ที่เข้ารับการประเมิน โดยที่ NHRIs นั้นยังไม่มีโอกาสชี้แจง เช่น ข้อมูลที่เผยแพร่ต่อสาธารณะ หรือข้อมูลอื่น ๆ ที่ได้รับระหว่างการประชุม SCA จะต้องหยิบยกข้อมูลดังกล่าวขึ้นในขั้นตอนการสัมภาษณ์และให้โอกาส NHRIs ได้ชี้แจง

๕) การสัมภาษณ์ จะดำเนินการผ่านทางโทรศัพท์เท่านั้น เพื่อให้แน่ใจว่ากระบวนการดังกล่าวเป็นธรรมแก่ NHRIs ทุกแห่ง และไม่ให้เกิดความล้ากันในกรณีของ NHRIs ที่ได้เปรียบทางภูมิศาสตร์ในการเดินทางไปยังนครเจนีวา หรือกรณีของ NHRIs ที่อาจมีงบประมาณสนับสนุนการเดินทางที่มากกว่า สำหรับภาษาหลักที่ใช้ในการสัมภาษณ์ คือ ภาษาอังกฤษ ทั้งนี้ NHRIs อาจใช้ภาษาอื่นที่อนุญาตใน GANHRI ได้แก่ ภาษาฝรั่งเศส ภาษาสเปน และภาษาอาหรับ โดยจะมีล่ามแปลเป็นภาษาอังกฤษอีกครั้งหนึ่งเพื่อประโยชน์แก่สมาชิก SCA ที่ไม่ได้ใช้ภาษาดังกล่าว ในส่วนของ NHRIs ที่เข้ารับการประเมินสามารถใช้ล่ามที่เชี่ยวชาญทั้งภาษาอังกฤษและภาษาประจำถิ่นของตนในกระบวนการสัมภาษณ์ได้

(๔) สมาชิก SCA มีสิทธิออกเสียงคนละ ๑ คะแนนและผลการพิจารณาเป็นของสมาชิก SCA เท่านั้น ดังนั้น ผู้สังเกตการณ์ถาวรจะไม่มีสิทธิออกคะแนนเสียงและไม่สามารถเข้าร่วมในขั้นตอนการพิจารณาลงคะแนนได้ SCA จะต้องพยายามให้คำวินิจฉัยมาจากคะแนนเสียงที่เป็นเอกฉันท์ หากไม่สามารถดำเนินการได้ คำวินิจฉัยอาจจัดทำโดยคะแนนเสียงของสมาชิก ๓ ประเทศ ในกรณีที่คะแนนเสียงเท่ากัน ประธาน SCA มีสิทธิออกคะแนนเสียงเพื่อตัดสิน

๔.๓.๓ รายงานและข้อเสนอแนะ (Report and Recommendations)

(๑) ในการพิจารณาประเมินสถานะ นอกจากการวินิจฉัยว่า NHRIs ที่เข้ารับการประเมินควรได้รับสถานะใดแล้ว SCA จะพิจารณาด้วยว่าจะออกข้อเสนอแนะเพื่อให้ NHRIs ดำเนินการปรับปรุงในประเด็นใดบ้าง ภายหลังจากการประชุมในแต่ละวัน ฝ่ายเลขานุการจะจัดทำร่างรายงานผลการประชุมตามคำวินิจฉัย (decisions) และแจ้งเวียนให้สมาชิกแต่ละคนพิจารณาอีกครั้ง โดยในวันสุดท้ายของการประชุมสมาชิกทั้ง ๔ ประเทศจะพิจารณาร่างรายงานฉบับสมบูรณ์และทำการตัดสินว่าประเด็นใดบ้างที่เป็นเรื่องสำคัญและสมควรออกเป็นข้อเสนอแนะ โดยสมาชิกและผู้สังเกตการณ์จะมีส่วนร่วมในขั้นตอนการร่างรายงานฉบับสมบูรณ์นี้

(๒) รายงานและข้อเสนอแนะของ SCA จะจัดทำตามรูปแบบมาตรฐาน ประกอบด้วย

๑) ประเด็นข้อห่วงกังวลและคำอธิบาย

๒) สรุปหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องตามหลักการปารีสและข้อสังเกตทั่วไป

๓) ข้อเสนอแนะที่ NHRIs สามารถดำเนินการเพื่อแก้ไขประเด็นข้อห่วงกังวล

ฝ่ายเลขานุการจะส่งข้อเสนอแนะของ SCA ที่มีต่อ NHRIs ใดเป็นการเฉพาะไปยัง NHRIs นั้นผ่านทางจดหมายอิเล็กทรอนิกส์โดยเร็วที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ภายหลังการประชุม

(๓) เอกสารผลลัพธ์จากการประชุมประเมินสถานะของ SCA ได้แก่ รายงานและข้อเสนอแนะของ SCA เป็นเอกสารที่จะเผยแพร่ต่อสาธารณะบนเว็บไซต์เมื่อเอกสารดังกล่าวถือเป็นที่สุดแล้ว ซึ่งจะเกิดขึ้นหลังจาก NHRIs ที่เข้ารับการประเมินสถานะได้รับแจ้งข้อเสนอแนะของ SCA และได้มีโอกาสโต้แย้งข้อเสนอแนะดังกล่าวตามขั้นตอนและระยะเวลาที่กำหนดในธรรมนูญ GANHRI

๔.๓.๔ การเลื่อนพิจารณา (Deferral)

(๑) ในบางกรณี SCA อาจตัดสินใจให้เลื่อนการพิจารณาใบสมัครขอรับการประเมินสถานะออกไปก่อนแทนการออกข้อเสนอแนะต่อสถานะของ NHRIs เช่น กรณีที่ SCA เล็งเห็นถึงข้อห่วงกังวลอย่างมีนัยสำคัญที่อาจส่งผลกระทบต่อสถานะของ NHRIs และต้องการให้ NHRIs ได้มีโอกาสเตรียมข้อมูลสนับสนุนหรือดำเนินการใด ๆ เพื่อแก้ไขข้อห่วงกังวลนั้น เช่น กรณีที่อยู่ระหว่างการปฏิรูปกฎหมายซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อสถานะของ NHRIs หรือกรณีสถานการณ์ทางการเมืองหรือความมั่นคง

ภายในประเทศของ NHRIs นั้นมีความเปลี่ยนแปลงจนไม่อาจทำให้การประเมินสถานะของ NHRIs เป็นไปได้ อย่างเหมาะสม เป็นต้น ทั้งนี้ SCA จะพิจารณาจากภาพรวมของสถานการณ์ การตอบสนองของ NHRIs ต่อข้อ ห่วงกังวลที่ SCA ได้หยิบยก และการพิจารณาจากแนวทางการดำเนินการของ NHRIs ต่อประเด็นหรือ สถานการณ์ในลักษณะเดียวกันที่ผ่านมาในอดีต

(๒) โดยทั่วไป SCA มักเลื่อนการพิจารณาออกไปเป็นเวลา ๑ ปี โดยระยะเวลาในแต่ละ กรณีอาจสั้นหรือยาวกว่าได้ แต่ไม่เกิน ๒ ปี ยกเว้นในกรณีพิเศษ และต้องไม่เกินรอบการทบทวนสถานะ ๕ ปี ของ NHRIs นั้น

๔.๓.๕ ผลการพิจารณาของ SCA แบ่งออกเป็น

(๑) SCA ประเมินให้ สถานะ ‘A’ หมายถึง มีความสอดคล้องกับหลักการปารีสโดย สมบูรณ์ ทั้งนี้ ในความเป็นจริง SCA ทราบดีว่าไม่มี ‘A’ ใดที่สามารถดำเนินการตามหลักการปารีสได้โดยไม่มี ข้อบกพร่อง ดังนั้น SCA จะยังคงมีข้อเสนอแนะเพื่อให้ NHRIs ดำเนินการปรับปรุง โดยสิ่งที่สถานะ ‘A’ บ่งชี้ คือ ข้อห่วงกังวลของ SCA อาจไม่มีความรุนแรงถึงขั้นที่จะส่งผลกระทบต่อความสามารถของ NHRIs ในการทำ หน้าที่โดยอิสระและมีประสิทธิภาพ

(๒) SCA ประเมินให้ สถานะ ‘B’ หมายถึง มีความสอดคล้องกับหลักการปารีสบางส่วน ซึ่งการประเมินให้ สถานะ ‘B’ มิได้เป็นตัวชี้วัดว่า NHRIs นั้นไม่มีประสิทธิภาพ แต่โดยส่วนใหญ่จะเป็นกรณีที่ SCA พิจารณาแล้วเห็นว่ายังมีประเด็นข้อห่วงกังวลหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องโครงสร้าง ประสิทธิภาพ ความเป็นอิสระ หรือปัจจัยหลายประการรวมกัน ซึ่ง SCA ตระหนักดีว่า NHRIs อาจยังขาดความเข้าใจว่า ประเด็นข้อห่วงกังวลใดที่มีความสำคัญและจำเป็นต้องดำเนินการก่อนเพื่อปรับปรุงความสอดคล้องกับหลักการ ปารีสที่จะทำให้มีสิทธิได้รับสถานะ ‘A’ ด้วยเหตุนี้ SCA ได้พัฒนาแนวปฏิบัติในการออกข้อเสนอแนะใน รายงาน โดยแบ่งออกเป็น "ข้อสังเกตที่มีข้อห่วงกังวล" ซึ่ง NHRIs ควรเร่งดำเนินการก่อน และ "ข้อสังเกต" ซึ่ง NHRIs สามารถดำเนินการได้ในห้วงเวลาที่เหมาะสม ในบางกรณี อาจมีประเด็นข้อห่วงกังวลเพียงประเด็นเดียว แต่ SCA พิจารณาแล้วมีความรุนแรงมากพอที่จะพิจารณาว่า NHRIs ไม่สามารถดำเนินการให้สอดคล้องกับ หลักการปารีสได้โดยสมบูรณ์ ซึ่งขึ้นอยู่กับข้อเท็จจริงในแต่ละกรณี

(๓) SCA เสนอแนะให้ลดสถานะจาก สถานะ ‘A’ เป็น สถานะ ‘B’ ในกรณีที่ SCA มี ข้อเสนอแนะเช่นนี้ NHRIs จะมีเวลา ๑ ปีในการแก้ไขข้อห่วงกังวลและแสดงให้เห็นถึงความสอดคล้องกับ หลักการปารีส ในช่วงเวลา ๑ ปีนี้ NHRIs ยังคงอยู่ในสถานะ ‘A’ โดย SCA จะเสนอแนะให้ลดสถานะเมื่อเห็น ว่า NHRIs ที่ขอเข้ารับการทบทวนสถานะไม่ได้ดำเนินการเพื่อแก้ไขข้อห่วงกังวลที่ SCA ได้ตั้งข้อสังเกตไว้ใน การพิจารณาประเมินสถานะครั้งก่อน และ SCA มีความเห็นว่าข้อห่วงกังวลนั้นส่งผลกระทบต่อการทำ หน้าที่ของ NHRIs ให้มีประสิทธิภาพและโดยอิสระ กระบวนการพิจารณาประเมินสถานะจะมีความเข้มงวดขึ้น เรื่อย ๆ ดังนั้น แม้แต่ NHRIs ที่ได้รับการประเมินให้ สถานะ ‘A’ มาเป็นเวลาหลายปีก็ต้องแสดงให้เห็นถึงการ ดำเนินการเพื่อปรับปรุงความสอดคล้องกับหลักการปารีสตามแนวทางข้อเสนอแนะที่ SCA ได้เคยให้ไว้ หากไม่ สามารถดำเนินการได้ก็อาจถูกลดสถานะ

โดยทั่วไปแล้ว SCA มีแนวปฏิบัติในการเลื่อนการพิจารณาเอกสารการสมัครเพื่อ ทบทวนสถานะของ NHRIs ออกไปก่อนที่จะเสนอแนะให้ลดสถานะ เพื่อเปิดโอกาสให้ NHRIs นั้นได้ดำเนินการ ตามที่จำเป็นเพื่อแก้ไขข้อห่วงกังวลหรือเพื่อให้ NHRIs ได้แสดงเหตุผลความจำเป็นว่าเหตุใดจึงไม่อาจ ดำเนินการแก้ไขข้อห่วงกังวลดังกล่าวได้ นอกจากนี้ กรณีอื่น ๆ ที่อาจเป็นเหตุให้ SCA เสนอแนะให้ลดสถานะ

มักจะเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่ของ NHRI ไม่ว่าจะเป็นผลจากเหตุการณ์เดียวที่มีความรุนแรงมากพอ หรือเป็นผลจากรูปแบบการปฏิบัติหน้าที่ซึ่งแตกต่างกันไปตามสถานการณ์และข้อเท็จจริง แต่ในอดีตมักเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่ของ NHRI ในสถานการณ์ความไม่สงบทางการเมืองหรือการเผชิญกับข้อกล่าวหาถึงการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างร้ายแรงโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ

(๔) SCA อาจพิจารณาว่ามีสถานการณ์พิเศษและจำเป็นต้องระงับสถานะของ NHRI ไว้ชั่วคราว (suspension) โดยอำนาจในการพิจารณาการระงับสถานะของ NHRI เป็นของคณะกรรมการบริหาร GANHRI ในกรณีดังกล่าว SCA จะต้องเสนอความเห็นต่อประธาน GANHRI เพื่อเสนอเรื่องต่อคณะกรรมการบริหาร GANHRI ต่อไป ทั้งนี้ "สถานการณ์พิเศษ" หมายถึง การเปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลันและรุนแรงในความเป็นระเบียบเรียบร้อยทางการเมืองภายในของรัฐ เช่น กรณีที่มีการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน หรือกรณีที่มีข้อกล่าวหาที่เชื่อถือได้ว่าการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างร้ายแรงเกิดขึ้นจริง การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจะต้องเกิดขึ้นร่วมกับการดำเนินการใด ๆ ต่อไปนี้ด้วยจึงจะถือเป็นสถานการณ์พิเศษ ได้แก่ การแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายจัดตั้งหรือกฎหมายที่ใช้กับ NHRI ให้มีเนื้อหาสาระที่ขัดแย้งกับหลักการปารีส การเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบของ NHRI โดยมีได้ดำเนินการตามกระบวนการสรรหาและแต่งตั้งตามที่กฎหมายกำหนด หรือการที่ NHRI ดำเนินการหรือไม่ดำเนินการใดซึ่งเป็นภัยอย่างร้ายแรงต่อความสอดคล้องกับหลักการปารีส ซึ่ง NHRI สามารถโต้แย้งคัดค้านได้ตามขั้นตอนและกระบวนการที่กำหนดในธรรมนูญ GANHRI

๔.๓.๖ การพิจารณาทบทวนพิเศษ (special reviews) เป็นกรณีที่เกิดขึ้นนอกกำหนดการทบทวนสถานะรอบปกติทุก ๕ ปี SCA อาจเสนอให้มีการพิจารณาทบทวนพิเศษได้ในกรณีที่มีสถานการณ์ซึ่ง NHRI มีความเปลี่ยนแปลงไปในทางที่อาจกระทบต่อความสอดคล้องกับหลักการปารีส เช่น กรณีที่กฎหมายจัดตั้ง NHRI มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงไปอย่างมีนัยสำคัญ กรณีมีความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในรัฐโดยอย่างมีนัยสำคัญและอาจมีผลกระทบในทางลบต่อความสามารถของ NHRI ในการปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ หรือกรณีที่ NHRI ไม่สามารถตอบสนองต่อการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างร้ายแรงได้อย่างเพียงพอหรือในระยะเวลาที่เหมาะสม ซึ่งแสดงถึงความเป็นอิสระของ NHRI นั้น ทั้งนี้ ก่อนที่ SCA จะเริ่มกระบวนการพิจารณาทบทวนพิเศษกับ NHRI ใด จะต้องแจ้งข้อมูลและความเห็นไปยัง NHRI นั้นก่อนเพื่อเปิดโอกาสให้ NHRI ได้นำเสนอข้อมูลและชี้แจงต่อข้อห่วงกังวล หาก SCA พิจารณาแล้วเห็นควรยุติเรื่องก็จะแจ้งให้ NHRI นั้นทราบ และจะไม่มี การบันทึกไว้ในรายงานของ SCA เพื่อมิให้เกิดความเข้าใจผิดต่อสาธารณะ แต่หาก SCA เห็นควรริเริ่มการพิจารณาทบทวนพิเศษ จะมีการบันทึกไว้ในรายงานของ SCA และขั้นตอนการดำเนินการจะเป็นไปในลักษณะเดียวกันกับการพิจารณาประเมินสถานะตามรอบปกติ

๔.๓.๗ การโต้แย้งคัดค้านข้อเสนอแนะของ SCA หรือคำวินิจฉัยให้ระงับสถานะของคณะกรรมการบริหาร GANHRI

(๑) กรณีที่ NHRI ไม่เห็นด้วยกับข้อเสนอแนะของ SCA ก็สามารถโต้แย้งคัดค้านได้ตามขั้นตอนและระยะเวลาที่กำหนดตามธรรมนูญ GANHRI โดยคณะกรรมการบริหาร GANHRI จะเป็นผู้มีอำนาจชี้ขาดว่าข้อเสนอแนะของ SCA สามารถยอมรับได้หรือไม่ได้ โดยคณะกรรมการบริหาร GANHRI จะพิจารณาว่าข้อเสนอแนะของ SCA ได้บ่งชี้ถึงความไม่สอดคล้องกับหลักการปารีสของ NHRI ได้อย่างชัดเจนเพียงพอหรือไม่โดยใช้เกณฑ์การพิจารณาตามหลักการปารีสและข้อสังเกตทั่วไป

(๒) กรณีที่ NHRI ไม่เห็นด้วยกับข้อเสนอแนะให้ระงับสถานะชั่วคราวสามารถโต้แย้งคัดค้านได้ตามขั้นตอนและระยะเวลาที่กำหนดตามธรรมนูญ GANHRI กรณีที่สถานะของ NHRI ถูกระงับ สิทธิการมีส่วนร่วมและสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ตามสถานะของ NHRI นั้นจะถูกระงับไปด้วยทันที

(๓) กรณีคำวินิจฉัยของ SCA ซึ่งมีข้อเสนอแนะต่อคณะกรรมการบริหาร GANHRI เช่น การวินิจฉัยให้เลื่อนการพิจารณาประเมินสถานะออกไปก่อน หรือการวินิจฉัยให้มีการริเริ่มการพิจารณาทบทวนพิเศษ กรณีเหล่านี้ไม่อยู่ภายใต้เงื่อนไขที่ NHRI จะโต้แย้งคัดค้านได้

๔.๔ สถานะของ กสม. ภายใต้ GANHRI

๔.๔.๑ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) ได้สมัครเข้าเป็นสมาชิก ICC หรือ GANHRI ในปัจจุบันตั้งแต่ปี ๑๙๙๔ (พ.ศ. ๒๕๔๗) และได้รับสถานะ 'A' ในการประเมินสถานะครั้งแรกเมื่อปี ๒๐๐๔ (พ.ศ. ๒๕๔๗)

๔.๔.๒ การทบทวนสถานะ (re-accreditation) ตามธรรมนูญ GANHRI (เดิมเป็น ICC) กำหนดให้สถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติที่มีสถานะ 'A' จะต้องเข้ารับการทบทวนสถานะทุก ๕ ปี ซึ่ง กสม. ได้ดำเนินการ ดังนี้

(๑) กสม. ได้เข้ารับการทบทวนสถานะรอบ ๕ ปีแรกในระหว่างการประชุม SCA เมื่อวันที่ ๓-๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๑ โดยผลของการพิจารณา SCA ได้ให้ความเห็นว่าควรให้สถานะ 'A' แก่ กสม. โดยมีข้อสังเกตเพิ่มเติมในประเด็นต่อไปนี้

๑) ที่ตั้งของสำนักงาน กสม. ซึ่งตั้งอยู่ในอาคารที่มีระบบรักษาความปลอดภัยแน่นหนา ยกแก่การเข้าถึง

๒) ความจำเป็นในการจัดให้มีการหารือกันอย่างกว้างขวางในกระบวนการสรรหา กสม. โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมและกลุ่มเปราะบาง

๓) การโอนเจ้าหน้าที่ของสำนักงาน กสม. จากหน่วยงานต่างๆ ของรัฐ ในลักษณะการให้มาช่วยปฏิบัติราชการ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความเป็นอิสระ

๔) ข้อเสนอแนะของ กสม. ที่มีไปยังหน่วยงานของรัฐบาลไม่ได้รับการปฏิบัติตามหรือติดตามผล

๕) ควรมีการระบุเหตุผลและเงื่อนไขในการถอดถอนคณะกรรมการ

(๒) กสม. ได้เข้ารับการทบทวนสถานะครั้งที่ ๒ ในรอบ ๕ ปีต่อมาระหว่างวันที่ ๑๘ - ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ ปรากฏว่า SCA ได้มีข้อเสนอแนะให้เลื่อนการพิจารณา (defer) ออกไปเป็นช่วงการประชุมในเดือนมีนาคม ๒๕๕๗ เนื่องจากมีหลายประเด็นที่ SCA ต้องทำความเข้าใจ พร้อมกับขอให้ กสม. ชี้แจงเพิ่มเติมในประเด็นต่อไปนี้

๑) กฎหมายจัดตั้งไม่มีบทบัญญัติกำหนดมาตรการคุ้มครองการปฏิบัติหน้าที่ของ กสม. และเจ้าหน้าที่ (functional immunity)

๒) การสรรหาและการแต่งตั้ง กสม. ชุดที่ ๒ ขาดการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่างๆ ของสังคม ที่เน้นความเป็นพหุนิยม (pluralism)

๓) การจัดทำรายงานสถานการณ์ชุมชนทางการเมืองเมื่อปี ๒๕๕๓ ที่ล่าช้า

๔) การขอยืมตัวเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานภาครัฐมาปฏิบัติงาน

๕) การจัดตั้งสำนักงานในภูมิภาคเพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงได้ง่าย

๖) ร่างพระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติฉบับใหม่ที่ยังไม่ผ่านรัฐสภา

(ก) การพิจารณาทบทวนสถานะโดย ICC-SCA ระหว่างวันที่ ๑๗ - ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๗ ปรากฏว่า SCA ยังมีท่าทีคงเดิมต่อการทบทวนสถานะของ กสม. และได้ตัดสินใจให้เลื่อน (defer) การพิจารณาออกไปเป็นรอบการประชุมในเดือนตุลาคม ๒๕๕๗ พร้อมกับมีข้อสังเกตในประเด็นต่อไปนี้

๑) ความคุ้มกันการปฏิบัติหน้าที่ของ กสม. ตามบทบัญญัติของกฎหมายจัดตั้งยังมีจำกัดเฉพาะบางสถานการณ์ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความเป็นอิสระในการปฏิบัติงานของ กสม. ด้วย

๒) กระบวนการสรรหาและองค์ประกอบของคณะกรรมการสรรหาตามมาตรา ๒๔๓ และ ๒๕๖ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ยังไม่สามารถประกันให้เห็นถึงความโปร่งใสและการมีส่วนร่วม

๓) ความล่าช้าในการเผยแพร่รายงานชุมนุมทางการเมืองที่มีความรุนแรงทางการเมืองเมื่อปี ๒๕๕๓ รวมทั้งการชุมนุมทางการเมืองซึ่งเริ่มเมื่อช่วงปลายปี ๒๕๕๖

(ข) เมื่อวันที่ ๒๘ ตุลาคม ๒๕๕๗ ICC-SCA ได้พิจารณาทบทวนสถานะของ กสม. อีกครั้ง โดยผลของการพิจารณาในครั้งนี้ SCA ได้เสนอให้ปรับลดสถานะของ กสม. ลงเป็นสถานะ 'B' ตามข้อ ๑๘.๑ ของธรรมนูญ GANHRI (เดิมเป็น ICC) กำหนดให้สถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติที่ถูกประเมินลดสถานะจาก 'A' เป็น 'B' มีระยะเวลา ๑ ปีในการจัดทำข้อมูลความคืบหน้าของการดำเนินการพร้อมทั้งเอกสารประกอบเพิ่มเติมเพื่อชี้แจงต่อข้อสังเกตของ SCA โดยในช่วงเวลาดังกล่าวให้ถือว่า NHRI's ยังคงอยู่ในสถานะ 'A'

๔.๔.๓ การปรับลดสถานะของ กสม. อย่างเป็นทางการ

ในคราวการประชุม SCA ระหว่างวันที่ ๑๖ - ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๘ SCA ได้พิจารณาคำชี้แจงของ กสม. แล้ว เห็นว่าคำชี้แจงของ กสม. ต่อประเด็นข้อสังเกตของ SCA ยังไม่เพียงพอและไม่เป็นรูปธรรม SCA จึงเสนอลดสถานะของกสม. จาก 'A' เป็น 'B' ทั้งนี้ ประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติได้มีหนังสือถึงประธาน ICC และสมาชิก ICC Bureau เมื่อวันที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๘ เพื่อขอคัดค้าน (challenge) ข้อเสนอแนะของ SCA ภายในเวลา ๒๘ วันหลังจากได้รับหนังสือของสำนักงานข้าหลวงใหญ่เพื่อสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ (OHCHR) อย่างเป็นทางการ ตามข้อ ๑๒.๑ ของธรรมนูญ GANHRI (เดิมเป็น ICC) แต่ไม่เป็นผล ซึ่งการถูกลดสถานะเป็น 'B' ดังกล่าว ส่งผลให้ กสม. มีฐานะเป็นสมาชิกที่ไม่มีสิทธิออกเสียง (non-voting member) ในการประชุมต่าง ๆ ตามข้อ ๒๔.๒ ของธรรมนูญ GANHRI

๔.๔.๔ การดำเนินการเพื่อขอปรับสถานะเป็น 'A'

ในห้วงปี ๒๕๖๑ - ๒๕๖๓ กสม. ได้ดำเนินการเพื่อขอปรับสถานะจาก 'B' เป็น 'A' เนื่องจากได้มีการปรับปรุงบทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งได้มีการปรับปรุงแนวทางการปฏิบัติงานให้มีความสอดคล้องกับหลักการปารีสมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ การประชุมเพื่อพิจารณาประเมินสถานะตามคำขอของ กสม. ที่ได้กำหนดไว้ในรอบการประชุมเดือนมีนาคม ๒๕๖๓ มีความจำเป็นที่จะต้องเลื่อนออกไปเนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อโควิด ๑๙

๕. บทบาทการขับเคลื่อนการดำเนินงานของ กสม.

๕.๑ บทบาทของการเป็นสมาชิก GANHRI และประโยชน์ที่ได้รับ

นับแต่คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) ในฐานะสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติของไทยได้เป็นสมาชิกของ GANHRI (เดิมเป็น ICC) ในปี ๒๕๔๗ โดยได้รับสถานะ 'A' แล้ว กสม. ได้แสดงบทบาทการเป็นสมาชิกของ GANHRI ผ่านกิจกรรมที่สำคัญต่าง ๆ ได้แก่

๕.๑.๑ การเข้าร่วมการประชุมประจำปี (Annual Meeting)

กสม. ได้เข้าร่วมการประชุมประจำปีของ GANHRI (เดิมเป็น ICC) ณ อาคารสหประชาชาติ นครเจนีวา สมาพันธรัฐสวิส ตั้งแต่ครั้งที่ ๑๖ เป็นต้นมา โดยได้ร่วมติดตามและแลกเปลี่ยนข้อมูลพัฒนาการด้านการคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิมนุษยชนของสถาบันสิทธิมนุษยชนจากภูมิภาคต่าง ๆ ทั่วโลก และร่วมสนับสนุนการแสวงหาแนวทางที่จะส่งเสริมบทบาทของ GANHRI และสมาชิกให้เป็นที่ยอมรับในกรอบการประชุมทางด้านสิทธิมนุษยชน และกลไกต่าง ๆ ของสหประชาชาติ โดยเฉพาะความร่วมมือกับสำนักงานข้าหลวงใหญ่สิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ (OHCHR) คณะมนตรีสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ (HRC) รวมทั้งกลไกคณะกรรมการภายใต้พันธกรณีระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชน

ประโยชน์ที่ได้รับ

การเข้าร่วมการประชุมประจำปีเป็นโอกาสสำคัญที่ กสม. ได้พบปะหารือเพื่อทำความรู้จักแลกเปลี่ยนข้อมูล ความเห็น ประสบการณ์ ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานและแนวทางแก้ไขกับเพื่อนสมาชิก รวมถึงการหารือกับข้าหลวงใหญ่สิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติเกี่ยวกับบทบาทของ NHRIs ในเรื่องต่าง ๆ และได้รับทราบพัฒนาการใหม่ ๆ จากผลการดำเนินงานของ NHRIs ทั่วทุกภูมิภาคตลอดจนร่วมอภิปรายเกี่ยวกับบทบาทของ NHRIs ในประเด็นสิทธิมนุษยชนที่สำคัญ รวมทั้งนำบทเรียนความสำเร็จและแนวปฏิบัติที่ดีจากประสบการณ์ของเพื่อนสมาชิกมาใช้ในการเสริมสร้างศักยภาพของบุคลากร และพัฒนากระบวนการทำงานของ กสม.

๕.๑.๒ การทำหน้าที่สมาชิกคณะกรรมการบริหาร GANHRI (GANHRI Bureau)

ประธาน กสม. ของไทยได้แสดงบทบาทที่สำคัญในการเป็นสมาชิกคณะกรรมการบริหาร GANHRI ซึ่งเป็นองค์กรบริหารของ GANHRI ระหว่างปี ๒๕๕๕ - ๒๕๕๘ ในฐานะสมาชิก GANHRI ของภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก ร่วมกับสมาชิกจากภูมิภาคแอฟริกา อเมริกา และยุโรป ภูมิภาคละ ๔ สถาบัน รวมทั้งสิ้น ๑๖ สถาบัน ซึ่งประเด็นที่มีการหารือในการประชุม GANHRI Bureau จะเน้นไปที่การบริหารจัดการ งบประมาณ การจัดทำแผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการประจำปี การแก้ไขธรรมเนียม GANHRI การรับรองรายงานการพิจารณาประเมินสถานะของ SCA ตลอดจนการรับทราบรายงานสถานะการเงินของ GANHRI โดยคณะกรรมการด้านการเงิน และรายงานผลการดำเนินงานของคณะทำงานด้านต่าง ๆ ได้แก่ คณะทำงานด้านธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน คณะทำงานด้านสิทธิของผู้พิการ คณะทำงานว่าด้วยวาระการพัฒนาที่ยั่งยืน ปี ๒๐๓๐ (พ.ศ. ๒๕๗๓) และคณะทำงานด้านผู้สูงอายุ

ในปี ๒๕๕๕ ประธาน กสม. ได้ทำหน้าที่ประธานการอภิปรายในหัวข้อ “สิทธิในการพัฒนา” ซึ่งมุ่งเน้นประเด็นความเชื่อมโยงระหว่างสิทธิมนุษยชนกับความยากจน เนื่องจากการขยายตัวของจำนวน

ประชากรโลก ซึ่งส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในประเทศกำลังพัฒนาและประสบปัญหาการเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐานและสิทธิในการดำรงชีวิตตามมาตรฐานอย่างเพียงพอ ทั้งสิทธิในอาหาร ที่อยู่อาศัย การศึกษา และการรักษาพยาบาล

ประโยชน์ที่ได้รับ

การทำหน้าที่สมาชิกคณะกรรมการบริหาร GANHRI เปิดโอกาสให้ กสม. ได้มีส่วนร่วมในการอภิปรายและแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นระหว่างสมาชิกในประเด็นต่าง ๆ ที่อยู่ภายในอำนาจหน้าที่ อันเป็นการช่วยเสริมสร้างบทบาทของ กสม. ให้เป็นที่ยอมรับในเวทีระหว่างประเทศ รวมทั้งยังสามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับการดำเนินบทบาทของ NHRIs ตลอดจนการเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีกับประธาน GANHRI และประธานของกรอบความร่วมมือระหว่าง NHRIs ในระดับภูมิภาคต่าง ๆ เพื่อเป็นการปูพื้นฐานของความร่วมมือระหว่างกันในอนาคต

๕.๑.๓ การเข้าร่วมการประชุมนานาชาติ (International Conference)

กสม. ได้เข้าร่วมการประชุมนานาชาติซึ่งเป็นการหารือร่วมกันระหว่างสมาชิกในประเด็นการคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิมนุษยชน ครั้งที่ ๘ ณ เมืองซานตา ครูซ ประเทศโบลิเวีย เพื่อหารือเกี่ยวกับปัญหาแรงงานย้ายถิ่น บทบาทหน้าที่ของ NHRIs กับการดูแลแรงงานอพยพผิดกฎหมาย ปัญหาการค้ามนุษย์ การเข้าถึงการศึกษาของเด็กที่ไม่มีผู้ดูแล ซึ่งที่ประชุมได้รับรองปฏิญญาซานตา ครูซ (Santa Cruz Declaration) เพื่อเป็นแนวทางสำหรับ NHRIs ในการปกป้องและคุ้มครองแรงงานย้ายถิ่น

๕.๑.๔ การเข้าร่วมการประชุมในโครงการเพื่อความเป็นหุ้นส่วนไตรภาคี (The Tripartite Partnership Programme: TPP)

กสม. ได้เข้าร่วมการประชุมในโครงการเพื่อความเป็นหุ้นส่วนไตรภาคี ระหว่างโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UN Development Programme: UNDP) สำนักงานข้าหลวงใหญ่สิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ (OHCHR) และ GANHRI ซึ่งเกิดขึ้นจากการลงนามในข้อตกลง ๓ ฝ่าย เมื่อวันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๐๑๑ (พ.ศ. ๒๕๕๔) ที่กำหนดให้มีความร่วมมือในลักษณะหุ้นส่วนเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของ NHRIs ที่เป็นสมาชิกของ GANHRI ในการแสดงบทบาทให้บรรลุผลตามวาระการพัฒนาที่ยั่งยืน ๒๐๓๐ เพิ่มการประสานงานและแลกเปลี่ยนความรู้ ความเชี่ยวชาญระหว่างกันให้มากยิ่งขึ้น ตลอดจนการเสริมสร้างศักยภาพและประสิทธิภาพในการทำงานผ่านกระบวนการประเมินศักยภาพ (capacity assessment) และการวิเคราะห์ข้อท้าทาย (gap analysis) ของ NHRIs

ประธาน กสม. ได้เข้าร่วมการประชุมในโครงการเพื่อความเป็นหุ้นส่วนไตรภาคี เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๕ – ๒๕๕๖ ณ นครนิวยอร์ก สหรัฐอเมริกา ในฐานะประธานกรอบความร่วมมือเครือข่าย NHRIs ระดับภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก (Asia-Pacific Forum of NHRIs: APF) ร่วมกับประธานกรอบความร่วมมือจากอีก ๓ ภูมิภาค ประธาน GANHRI (ICC ในขณะนั้น) ผู้แทน UNDP และผู้แทน OHCHR โดยมีประเด็นสำคัญในเรื่องการประเมินศักยภาพของ NHRIs ซึ่งเป็นเครื่องมือสำหรับเสริมสร้างความเข้มแข็งและประสิทธิภาพในการทำงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้ความสำคัญกับแผนงานด้านการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยเน้นกรอบแนวคิดเรื่องสิทธิมนุษยชนที่เชื่อมโยงกับการพัฒนา ตลอดจนการณรงค์เพื่อขยายบทบาทการดำเนินการของ GANHRI ในการประชุมด้านสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติที่จัดขึ้น ณ นครนิวยอร์ก จากเดิมที่มีบทบาทจำกัดเพียงการประชุม HRC ที่จัดขึ้น ณ นครเจนีวา เท่านั้น

๕.๑.๕ การจัดทำข้อมูลเพื่อการทบทวนสถานะของ กสม. (Re-accreditation)

โดยที่ธรรมนูญ GANHRI กำหนดให้มีการทบทวนสถานะของสมาชิกที่มีสถานะ 'A' ทุก ๕ ปี ซึ่งเป็นไปตามข้อเรียกร้องของรัฐบาลที่เป็นสมาชิกของสหประชาชาติที่เห็นว่า NHRI's มีบทบาทมากขึ้นในกิจกรรมและกลไกด้านสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคณะมนตรีสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ จึงขอให้ GANHRI ได้มีกระบวนการทบทวนสถานะของสมาชิกอย่างจริงจังเพื่อให้มั่นใจว่าสมาชิกมีความเป็นอิสระอย่างแท้จริงตามหลักการปารีส ซึ่ง กสม. ได้เข้ารับการทบทวนสถานะครั้งแรกเมื่อปี ๒๐๐๘ (พ.ศ. ๒๕๕๑)

๕.๒ ปัญหา อุปสรรค ข้อท้าทายของ กสม.

๕.๒.๑ การทำงานของ กสม. ประสบกับข้อท้าทายอันเนื่องมาจากสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนทั้งในประเทศและระหว่างประเทศมีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น เช่น สถานการณ์การประท้วง การจลาจลที่นำไปสู่ความรุนแรง ซึ่งมีผลให้เกิดเหตุการณ์ยึดอำนาจของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) เมื่อวันที่ ๒๒ พฤษภาคม ๒๕๕๗ การเผชิญกับวิกฤตทางเศรษฐกิจ ภัยพิบัติทางธรรมชาติ ภาวะวิกฤตโรคระบาด และความพยายามเคลื่อนไหวไปสู่ระบอบประชาธิปไตยในประเทศต่าง ๆ ซึ่ง กสม. จำเป็นต้องแสดงบทบาทที่จะเชื่อมโยงแนวทางปฏิบัติของระบบสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศให้เข้ากับแนวทางภายในประเทศ

๕.๒.๒ ความเสี่ยงจากสภาวะการถูกกดดันหรือถูกแทรกแซงจากรัฐบาล ส่งผลต่อการรักษาสถานภาพของ กสม. ให้มีความน่าเชื่อถือและเป็นที่ยอมรับจากทุกภาคส่วน

๕.๒.๓ เมื่อคณะอนุกรรมการการประเมินสถานะของ GANHRI ได้มีข้อเสนอแนะให้ลดระดับสถานะของ กสม. ใน GANHRI จากสถานะ 'A' เป็น 'B' ทำให้ กสม. ประสบข้อท้าทายในการมีส่วนร่วมและแสดงบทบาทในเวทีระหว่างประเทศเนื่องจากภายใต้หลักเกณฑ์การเป็นสมาชิกของ GANHRI สมาชิกที่มีสถานะ 'B' จัดเป็นสมาชิกประเภทที่ไม่มีสิทธิออกเสียง (non-voting member) ไม่สามารถได้รับการเสนอชื่อเพื่อเป็นผู้แทนเครือข่ายภูมิภาคในคณะกรรมการบริหาร GANHRI ตลอดจนไม่มีสิทธิเข้าร่วมในกิจกรรมของ HRC เช่น การเข้าร่วมการประชุม HRC การแถลงหรือชี้แจงต่อที่ประชุม ซึ่งรวมถึงการเข้าร่วมในกิจกรรมขององค์กรอื่นภายใต้ HRC ด้วย

๕.๓ แนวทางการเตรียมการในอนาคต

๕.๓.๑ กสม. ควรกำหนดยุทธศาสตร์และแผนงานการเตรียมเข้าร่วมการประชุมต่าง ๆ ในฐานะสมาชิก GANHRI มีการกำหนดเป้าหมายการแสดงบทบาทในการประชุมหรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่ชัดเจน เพื่อให้การประสานข้อมูลและทิศทางการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องเป็นไปอย่างครบถ้วนและตรงตามวัตถุประสงค์

๕.๓.๒ กสม. ควรกำหนดยุทธศาสตร์และแผนการดำเนินงานเพื่อเตรียมการเข้ารับการประเมินสถานะอย่างเป็นระบบเพื่อให้การปฏิบัติงานและการจัดทำข้อมูลที่เกี่ยวข้องมีความครบถ้วน ชัดเจน สามารถแสดงถึงศักยภาพของ กสม. ในเวทีระดับสากล และส่งเสริมภาพลักษณ์ที่ดีของ กสม.

๕.๓.๓ กสม. ควรจัดทำแผนรองรับสถานการณ์ฉุกเฉินและควรมีการฝึกอบรมบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจ และมีความพร้อมในการปฏิบัติหน้าที่ในสถานการณ์ฉุกเฉิน